

EIROPAS CILVĒKTIESĪBU TIESA
COUR EUROPEENNE DES DROITS DE L'HOMME

OTRĀ NODAĻA

LIETA “D. D. pret LIETUVU”

(Pieteikums Nr. 13469/06)

SPRIEDUMS

STRASBŪRA

2012. gada 14. februārī

GALĪGĀ REDAKCIJA

09.07.2012.

*Saskaņā ar Konvencijas 44. panta 2. punkta c) apakšpunktu šis spriedums ir stājies spēkā.
Tajā var tikt veikti redakcionāli labojumi.*

Lietā “D. D. pret Lietuvu”

Eiropas Cilvēktiesību tiesa (Otrā nodaļa), sanākusi kā palāta šādā sastāvā:

priekšsēdētāja Fransuāza Tulkensa [*Françoise Tulkens*],
tiesneši: Danute Jočiene [*Danutė Jočienė*],
Dragoļubs Popovičs [*Dragoljub Popović*],
Išils Karakašs [*Işıl Karakaş*],
Gido Raimondi [*Guido Raimondi*],
Paulo Pinto de Albuquerque [*Paulo Pinto de Albuquerque*],
Helēna Kellere [*Helen Keller*],

un nodaļas sekretārs Stenlijs Neismits [*Stanley Naismith*],

pēc apspriešanās slēgtā sēdē 2012. gada 24. janvārī

pasludina šo spriedumu, kas pieņemts attiecīgajā datumā.

PROCEDŪRA

1. Lieta ierosināta, ņemot vērā prasību (Nr. 13469/06) pret Lietuvas Republiku, ko saskaņā ar Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (“Konvencija”) 34. pantu 2006. gada 28. martā iesniedza Lietuvas pilsonē D. D. (“pieteikuma iesniedzēja”). Palātas priekšsēdētāja apmierināja pieteikuma iesniedzējas lūgumu neizpaust viņas vārdu (Tiesas Reglamenta 47. noteikuma 3. punkts, kas bija spēkā attiecīgajā laikā).

2. 2008. gada 8. janvārī pieteikuma iesniedzēja, kam tika sniegta bezmaksas juridiskā palīdzība, parakstīja pilnvaru, ar kuru pilnvaroja H. Mickēviču [*H. Mickevičius*], Viļņā praktizējošu juristu, pārstāvēt viņu Tiesā. Lietuvas valdību (“Valdība”) pārstāvēja pilnvarotā pārstāve E. Baltuītē [*E. Baltutytė*].

3. Pieteikuma iesniedzēja sūdzējās, ka viņas piespiedu uzņemšana psihiatriskajā ārstniecības iestādē bija Konvencijas 5. panta 1. un 4. punkta pārkāpums. Viņa arī apgalvoja, ka viņai bija liegtas tiesības uz lietas taisnīgu izskatīšanu, kas ir 6. panta 1. punkta pārkāpums.

4. Tiesa 2007. gada 20. novembrī nolēma paziņot Valdībai par prasības pieteikumu. Tajā pašā laikā tā nolēma arī izvērtēt prasības pieteikuma pieņemamību un izskatīt to pēc būtības (29. panta 1. punkts).

5. Tika saņemti rakstiski iesniegumi no Valstu cilvēktiesību iestāžu Eiropas grupas un Hārvarda universitātes Juridiskās skolas invaliditātes projekta organizācijas [*Harvard Project on Disability*], kurām priekšsēdētāja bija atļāvusi iesaistīties lietā trešo pušu statusā (skat. Konvencijas 36. panta 2. punktu un attiecīgajā laikā spēkā esošo Tiesas Reglamenta 44. panta 2. punktu).

FAKTISKIE APSTĀKĻI

I. LIETAS APSTĀKĻI

6. Pieteikuma iesniedzēja ir dzimusi 1963. gadā un pašlaik dzīvo Kedaiņu sociālās aprūpes iestādē (tālāk tekstā — “Kedaiņu pansionāts”), kas paredzēta cilvēkiem ar vispārējiem uztveres traucējumiem.

A. Lietas apstākļi

7. Pušu iesniegtos lietas faktiskos apstākļus var apkopot šādi.

1. Pieteikuma iesniedzējas psihiatriskā ārstēšana, aizbildnība un aprūpe

8. Pieteikuma iesniedzējai ir psihiski traucējumi kopš 1979. gada, kad viņa guvu šoku, atklājot, ka ir adoptēta. Viņai ir 2. invaliditātes grupa.

9. Pieteikuma iesniedzējai 1980. gadā diagnosticēja vienkāršo šizofrēniju. 1984. gadā viņai diagnosticēja šizoafektīvus traucējumus. 1999. gadā pieteikuma iesniedzējai diagnosticēja paranoīdu šizofrēniju ar paredzamu attīstības gaitu. Viņa ir ārstēta psihiatriskajās slimnīcās vairāk nekā divdesmit reizes. 2004. gadā, kad viņa pēdējo reizi bija ievietota Kauņas Psihiatriskajā slimnīcā, viņai diagnosticēja nepārtrauktas norises paranoīdu šizofrēniju [*paranoidinē šizofrenija, nepertraukiama eiga*]. Pieteikuma iesniedzējas diagnoze nav mainīta.

10. Pieteikuma iesniedzējas tēvs adoptētājs 2000. gadā Kauņas pilsētas rajona tiesā iesniedza prasības pieteikumu, kurā prasīja pieteikuma iesniedzēju atzīt par rīcībnespējīgu. Tiesa izdeva rīkojumu veikt pieteikuma iesniedzējas garīgās veselības stāvokļa tiesu ekspertīzi.

11. Savā ziņojumā (Nr. 185/2000, 2000. gada 19. jūlijs) tiesu eksperti atzina, ka pieteikuma iesniedzēja sirgst ar “epizodisku paranoīdu šizofrēniju ar paredzamu attīstības gaitu” [*šizofrenija/paranoidinē forma, epizodinē liga su prognozuojančiu defektu*] un nespēj “saprast un kontrolēt savu rīcību”. Eksperti norādīja, ka pieteikuma iesniedzēja zinājusi, ka viņas tēvs adoptētājs tiesā ir iesniedzis prasības pieteikumu par viņas rīcībnespējas atzīšanu un ka viņa “pret to nav iebildusi”. Eksperti arī norādīja, ka pieteikuma iesniedzējas klātbūtne tiesas sēdē par viņas rīcībnespēju “nebija nepieciešama”.

12. Kauņas pilsētas rajona tiesa 2000. gada 15. septembrī apmierināja pieteikuma iesniedzējas tēva adoptētāja prasību un atzina pieteikuma iesniedzēju par rīcībnespējīgu. Vienu lappusi garajā nolēmumā tiesa atsaucās uz medicīnas eksperta ziņojumu Nr. 185/2000. Tiesas sēdē nepiedalījās ne pieteikuma iesniedzēja, nedz viņas tēvs adoptētājs. Tiesā bija pārstāvēts Kauņas pilsētas domes Sociālo pakalpojumu departaments.

13. Pieteikuma iesniedzējas tēvs adoptētājs 2001. gada 17. maijā lūdza pieteikuma iesniedzēju uzņemt Kedaiņu pansionātā, kas paredzēts cilvēkiem ar vispārējiem uztveres traucējumiem. Pieteikuma iesniedzēju iekļāva gaidītāju sarakstā.

14. Kauņas pilsētas rajona tiesa 2002. gada 13. augustā par pieteikuma iesniedzējas likumīgo aizbildni iecēla D. G. — viņas psihiatri Kauņas ambulatorās ārstniecības centrā [*Kauno Centro Poliklinika*]. Pieteikuma iesniedzēja piedalījās tiesas sēdē. Viņas tēvs adoptētājs apgalvoja, ka “viņš nepiekrīt, ka viņu ieceļ par meitas aizbildni, jo viņam ar meitu ir

---

domstarpības (*jis pats nepageidauja būti globēju, nes su dukra nesutaria*)". Tomēr viņš apsolīja arī turpmāk rūpēties par viņu un viņu finansiāli atbalstīt.

15. Ar 2003. gada 24. marta lēmumu veselības aprūpes centra direktors būtisku amata pienākumu nepildīšanas dēļ atlaida D. G. no darba. Lēmums bija pamatots ar vairākiem ziņojumiem, ko bija iesnieguši D. G. kolēģi un vadītāji.

16. D. G. 2003. gada 16. jūlijā uzrakstīja iesniegumu Kauņas pilsētas rajona tiesai, lūdzot atbrīvot viņu no pieteikuma iesniedzējas aizbildnes pienākumiem. Viņa norādīja, ka piekritusi kļūt par pieteikuma iesniedzējas aizbildni tikai tāpēc, ka bija ievērojusi pieteikuma iesniedzējas un viņas tēva adoptētāja sasprīgtās attiecības. Tomēr D. G. apgalvoja, ka pieteikuma iesniedzējas tēvs adoptētājs bija lūdzis pārsūtīt viņam pieteikuma iesniedzējas pensiju, lai gan pieteikuma iesniedzēja jau daudzus gadus pati bija saņēmusi pensiju un lietojusi naudu ļoti saprātīgi. Turklāt D. G. apgalvoja, ka pieteikuma iesniedzējas tēvs adoptētājs bija centies nelikumīgi piesavināties pieteikuma iesniedzējas īpašumu.

17. Kauņas pilsētas rajona tiesa 2003. gada 1. oktobrī pēc D. G. lūguma viņu atbrīvoja no pieteikuma iesniedzējas aizbildnes pienākumiem. Tiesā D. G. apgalvoja, ka nevar pienācīgi rūpēties par pieteikuma iesniedzēju, jo tiesājas saistībā ar nelikumīgo atlaišanu no darba.

18. Kauņas pilsētas Sociālo pakalpojumu departaments 2003. gada 9. decembra vēstulē ierosināja par pieteikuma iesniedzējas aizbildni iecelt viņas tēvu adoptētāju, lai gan departaments norādīja, ka viņiem ir sasprīgtas attiecības.

19. Kauņas pilsētas rajona tiesa 2004. gada 21. janvārī par pieteikuma iesniedzējas likumīgo aizbildni iecēla viņas tēvu adoptētāju. Tiesa savu lēmumu pamatoja ar Kauņas pilsētas Sociālo pakalpojumu departamenta lūgumu, kuru tai iesniedza tiesas sēdes laikā. Pieteikuma iesniedzējas tēvs adoptētājs neiebilda pret iecelšanu šajā statusā. Pieteikuma iesniedzēja tiesas sēdē nepiedalījās.

20. Pēc pieteikuma iesniedzējas tēva adoptētāja ierosmes un ar viņa piekrišanu 2004. gada 30. jūnijā pieteikuma iesniedzēju ievietoja ārstēšanai Kauņas Psihiatriskajā slimnīcā. Pieteikuma iesniedzēja sūdzējās, ka viņa tika ārstēta pret viņas gribu. Slimnīcas vēstulē ir norādīts, ka pieteikuma iesniedzējas tēvs adoptētājs bija lūdzis slimnīcas personālam ierobežot viņas saskarsmi ar D. G., norādot, ka viņa negatīvi ietekmē pieteikuma iesniedzēju. Tomēr 2004. gada 3. septembrī Kauņas pilsētas rajona tiesas prokurors noraidīja pieteikuma iesniedzējas sūdzību, atzīstot, ka viņa pēc sava psihiatra rīkojuma tika ievietota slimnīcā tāpēc, ka bija pasliktinājies viņas garīgās veselības stāvoklis. Turklāt pieteikuma iesniedzēja bija piekritusi ārstēšanai.

21. Ekspertu grupa, kurai Kauņas pilsētas dome bija uzdevusi pārbaudīt personu uzņemšanu psihiatriskās aprūpes iestādē [*Kauno miesto savivaldybės asmenų su proto negalia siuntimo į stacionarias globos įstaigas komisija*], 2004. gada 8. jūlijā pieņēma vienprātīgu lēmumu par pieteikuma iesniedzējas uzņemšanu Kedaiņu pansionātā.

22. 2004. gada 20. jūlijā ārstu komisija Kauņas Psihiatriskajā slimnīcā atzina, ka pieteikuma iesniedzēja sirgst ar "nepārtrauktas norises paranoīdu šizofrēniju" [*paranoidinė šizofrenija nepertraukiama eiga*]. Šī komisija norādīja arī, ka pieteikuma iesniedzējai piemērotāk būtu "dzīvot sociālās aprūpes iestādē, kas paredzēta cilvēkiem ar garīgu invaliditāti".

---

23. Sociālais darbinieks 2004. gada 28. jūlijā pārbaudīja, kādos apstākļos pieteikuma iesniedzēja dzīvo savā dzīvoklī Kauņā. Ziņojumā teikts, ka “pieteikuma iesniedzēja nespēj parūpēties par sevi, nesaprot naudas vērtību, netīra dzīvokli, nespēj pati gatavot ēdienu un izsalkusi klaiņo pa pilsētu. Dažreiz pieteikuma iesniedzēja bez iemesla sadusmojas un kliez uz cilvēkiem; viņas uzvedība ir neprognozējama. Pieteikuma iesniedzējai nav kaitīgu ieradumu, un viņai patīk uzturēties citu cilvēku sabiedrībā”. Sociālais darbinieks ieteica ievietot pieteikuma iesniedzēju sociālās aprūpes iestādē, jo viņas tēvs adoptētājs nespēj “tik ar viņu galā”.

24. 2004. gada 2. augustā tika panākta vienošanās starp Kedaiņu pensionātu, Kauņas pilsētas domes Aizbildnības departamentu un Kauņas Reģionālās administrācijas Sociālo pakalpojumu departamentu. Pamatojoties uz šo vienošanos, pieteikuma iesniedzēju nosūtīja no Kauņas psihiatriskās slimnīcas uz Kedaiņu pensionātu, kur tika turpināta viņas ārstēšana.

25. Pieteikuma iesniedzēja 2004. gada 6. oktobrī parakstīja dokumentu, kas apliecina, ka viņa piekrīt, ka Kedaiņu pensionātā ārsti viņu izmeklēs un ārstēs.

26. Pieteikuma iesniedzējas tēvs adoptētājs 2004. gada 10. augustā nosūtīja vēstuli Kedaiņu pensionāta direktoram, lūdzot ierobežot citu cilvēku iespējas apmeklēt pieteikuma iesniedzēju, kamēr viņa atrodas Kedaiņu pensionātā. Direktors šo lūgumu izpildīja. Pēc tam Kauņas rajona administrācija atbalstīja direktora lēmumu, pamatojoties uz to, ka direktors atbild par pacientu drošību Kedaiņu pensionātā un tādējādi var labāk izlemt, kādi pasākumi ir nepieciešami.

27. Pildot Kedaiņu pensionāta direktora lēmumu, 2004. gada 18. augustā D. G. neļāva apmeklēt pieteikuma iesniedzēju. Pieteikuma iesniedzējas slimības vēsturē, ko ārstējošais psihiatrs parakstīja nākamajā dienā, bija teikts, ka “[pieteikuma iesniedzēja] ar grūtībām pielāgojas dzīvei iestādē, jo viņas agrākā aizbildne un ārste [D. G.] pastāvīgi zvina un atgādina sāpīgus pagātnes notikumus [...] [pieteikuma iesniedzēja] raud un vaino sevi par to, ka nav pietiekami laba, nav pasargājusi savu māti, ir dzīvojusi nepareizi. Mutiskas pārrunas nav iedarbīgas”.

28. Dokumentā, kuru 2005. gada 23. februārī parakstījusi Margarita Buržinskiene, teikts, ka viņa zvanījusi uz Kedaiņu pensionātu, lai runātu ar pieteikuma iesniedzēju, bet darbinieki viņu informējuši, ka saskaņā ar direktora rīkojumu pieteikuma iesniedzējai nav atļauts atbildēt uz zvanu (*vykdant direktorės nurodymą Daivos prie telefono nekviečia*).

29. 2006. gada 15. jūnijā pieteikuma iesniedzējas tēvs adoptētājs aizveda viņu no aprūpes iestādes un pārveda uz savu dzīvokli. 2006. gada 15. jūlijā pieteikuma iesniedzēja pati aizgāja no viņa mājas. Pēc pieteikuma iesniedzējas tēva adoptētāja ziņojuma saņemšanas policija sāka izmeklēšanu saistībā ar pieteikuma iesniedzējas iespējamu nelikumīgu brīvības ierobežošanu. 2006. gada 31. oktobrī policija beidzot viņu atrada un aizturēja, un aizveda atpakaļ uz Kedaiņu pensionātu.

30. 2007. gada 6. septembrī pieteikuma iesniedzēja, neinformējot pensionāta vadību, devās projām no Kedaiņu pensionāta. 2007. gada 9. oktobrī policija viņu atrada un nogādāja atpakaļ iestādē.

31. Valdības iesniegtajā Kedaiņu pensionāta apmeklētāju reģistrā redzams, ka laikposmā no 2004. gada 2. augusta līdz 2006. gada 25. decembrim pieteikuma iesniedzēju četrdesmit divas reizes bija apmeklējis viens vai vairāki apmeklētāji. Viņas tēvs adoptētājs viņu bija apmeklējis

---

trīspadsmit reizes, viņas draugi un radnieki — divdesmit sešas reizes un D. G. — divpadsmit reizes.

---

2. Tiesvedība saistībā ar pieteikuma iesniedzējas aizbildņa maiņu

32. Pieteikuma iesniedzēja 2004. gada 15. jūlijā lūdza Kauņas Psihiatrisko slimnīcu sākt tiesvedību, lai viņas tēva adoptētāja vietā par aizbildni ieceltu D. G. Pieteikuma iesniedzēja norādīja, ka viņas tēvs adoptētājs ar varu un viltu panācis, lai viņu uzņem psihiatriskajā slimnīcā, tādējādi atņemot viņai brīvību. Slimnīca noraidīja viņas lūgumu, jo aizbildniecības jautājumi neietilpst tās kompetences jomā.

33. Pieteikuma iesniedzēja apgalvoja, ka līdzīgu lūgumu noraidījis arī Kedaiņu pansionāts.

34. Pieteikuma iesniedzēja 2005. gada 2. septembrī ar savas bijušās aizbildnes un toreizējās draudzenes D. G. palīdzību iesniedza tiesā prasības pieteikumu, lūdzot atsākt tiesvedību aizbildniecības lietā un iecelt citu aizbildni. Viņa apgalvoja, ka viņa nav varējusi paust savu viedokli par aizbildniecību, jo tiesa viņu par to nebija informējusi un nebija uzaicinājusi ierasties tiesas sēdē, kurā par viņas aizbildni iecēla viņas tēvu adoptētāju. Pieteikuma iesniedzēja atsaucās uz Civilprocesa kodeksa 507. panta 3. punktu un norādīja, ka viņas veselības stāvoklis iepriekšējos gados nebija tāds, lai viņa tiesas sēdē nespētu paust savu viedokli par ierosinātā aizbildņa atbilstību. Viņa apgalvoja, ka 2004. gadā viņa mēdza apciemot savu draudzeni ciemā un katru reizi palikusi pie viņas pāris nedēļas. Pieteikuma iesniedzēja norādīja arī to, ka pēc viņas atgriešanās Kauņā viņas tēvs adoptētājs viņai bieži vien draudējis, ka ievietos viņu psihiatriskajā slimnīcā.

35. Pieteikuma iesniedzēja arī apgalvoja, ka tiesa, pārkāpjot Civilt kodeksa 3.242. panta un 507. panta 4. punkta noteikumus un bez viņas ziņas ieceļot par viņas aizbildni tēvu adoptētāju, kā arī neļaujot viņai paust viedokli par ierosināto aizbildni, nav ņēmusi vērā viņu saspringtās savstarpējās attiecības. Pieteikuma iesniedzēja vērsa tiesas uzmanību uz nolēmumu, ko Kauņas pilsētas rajona tiesa pieņēma 2002. gada 13. augusta sēdē, kurā pieteikuma iesniedzējas tēvs adoptētājs pats bija norādījis, ka viņu attiecības ir saspringtas. Pieteikuma iesniedzēja vērsa tiesas uzmanību arī uz Civilprocesa kodeksa 491. panta 2. punktu, kur noteikts, ka tiesai jāveic visi nepieciešamie pasākumi, lai novērstu iespējamās nesaskaņas starp rīcībnespējīgo personu un tās potenciālo aizbildni.

Visbeidzot viņa norādīja, ka viņa tikai 2004. gada aprīlī ir uzzinājusi, ka viņas tēvs adoptētājs iecelts par viņas aizbildni.

36. Ar 2005. gada 29. septembra nolēmumu Kauņas pilsētas rajona tiesa nolēma pieņemt izskatīšanai pieteikuma iesniedzējas prasības pieteikumu.

37. Pieteikuma iesniedzēja 2005. gada 27. oktobrī nosūtīja vēstuli Kauņas pilsētas rajona tiesas priekšsēdētājam. Viņa sūdzējās par to, ka pēc tēva adoptētāja negodīgās ierosmes viņa ir atzīta par rīcībnespējīgu, viņu pašu nemaz neinformējot par tiesvedību rīcībnespējas lietā. Pieteikuma iesniedzēja arī paziņoja tiesai, ka viņai ir nelikumīgi atņemta brīvība un viņa piespiedu kārtā uz nenoteiktu laiku ievietota Kedaiņu pansionātā, kur viņai nebija iespēju saņemt juridisko palīdzību.

38. Kauņas pilsētas rajona tiesas tiesnese R. A. 2005. gada 7. novembrī noturēja slēgtu sēdi, kurā piedalījās pieteikuma iesniedzēja, viņas aizbildnis (viņas tēvs adoptētājs) un viņa advokāts, kā arī D. G. Šajā tiesas sēdē bija pārstāvētas arī attiecīgās valsts iestādes: Kedaiņu pansionāts, Kauņas psihiatriskā slimnīca, prokuratūra un Kauņas pilsētas domes Sociālo pakalpojumu departaments. Tiesas sēdē nepiedalījās pieteikuma iesniedzējas ārsts. Tiesa

---

norādīja, ka ārsts bija informēts par šo sēdi, bet bija lūdzis tiesai turpināt tiesvedību bez viņa klātbūtnes.

39. Savā prasības pieteikumā Tiesai pieteikuma iesniedzēja apgalvoja, ka sēdes sākumā tiesnese pavēlējusi viņai atstāt vietu blakus D. G. un apsēsties blakus tiesnesei. Turklāt tiesnese pavēlējusi D. G. “neskatīties uz pieteikuma iesniedzēju”. Tā kā 2005. gada 19. novembra sēdes stenogrammā tas nebija minēts, D. G. bija nosūtījusi vēstuli tiesai, lūdzot atbilstīgi labot stenogrammu.

40. Saskaņā ar sēdes stenogrammu sēdes sākumā D. G. bija lūgusi veikt sēdes audioierakstu. Tiesnese šo lūgumu noraidīja. Pieteikuma iesniedzēja lūdza, lai viņu aizstāv advokāts. Tiesnese noraidīja viņas lūgumu, uzskatot, ka tiesā advokāts palīdzēs viņas aizbildnim. Bez aizbildņa piekrišanas nav iespējams iecelt atsevišķu advokātu. Tika uzskatīts, ka pieteikuma iesniedzējas aizbildņa nolīgtais advokāts aizstāvēs gan pieteikuma iesniedzējas, gan viņas aizbildņa intereses.

41. Saskaņā ar tiesas sēdes stenogrammu sēdes turpinājumā pieteikuma iesniedzēja vēlreiz skaidri atkārtoja savu lūgumu atsākt tiesvedību aizbildniecības jautājumā. Viņa apgalvoja, ka nav bijusi informēta ne par tiesvedību saistībā ar viņas rīcībnespējas atzīšanu, nedz par tiesvedību, kurā iecēla viņas aizbildni. Lēmumi tika pieņemti, kamēr viņa bija slimnīcā. Tiesas sēdes laikā pieteikuma iesniedzēja pauda vēlmi pamest Kedaiņu pansionātu un norādīja, ka tur viņa turēta un ārstēta piespiedu kārtā. Viņa apgalvoja, ka viņa vēlētos dzīvot sava tēva adoptētāja mājās un apmeklēt dienas centru [*lankys dienos użimtumo centru*]. Turklāt pieteikuma iesniedzēja norādīja, ka D. G. tika piespiesta atteikties no viņas aizbildnes pienākumiem, lai par aizbildni kļūtu pieteikuma iesniedzējas tēvs adoptētājs, jo viņš ietekmējis D. G. nolūkā iegūt īpašumā pieteikuma iesniedzējas dzīvokli. Pieteikuma iesniedzēja arī piebilda, ka Kedaiņu pansionātā viņa bijusi nošķirta no sabiedrības un viņai bijusi liegta iespēja veikt telefona zvanus. Viņu nav varējusi apmeklēt draugi, un viņa nav drīkstējusi iet uz kino. Kedaiņu pansionātā “viņa bijusi ieslodzīta un redzējusi tikai žogu”. Pārējās tiesvedības puses iebilda pret pieteikuma iesniedzējas vēlmi atsākt tiesvedību aizbildniecības jautājumā.

42. Savā prasības pieteikumā Tiesai pieteikuma iesniedzēja apgalvoja, ka tiesas sēdes pārtraukumā viņai kopā ar tiesnesi likts doties uz tiesneses privāto kabinetu. Kad pieteikuma iesniedzēja atteikusies to darīt, psihiatriskās slimnīcas personāls piedraudējis izolēt viņu. Paliekot divatā, tiesnese viņai norādījusi neteikt neko sliktu par savu tēvu adoptētāju un gadījumā, ja viņa šos norādījumus neievēros, draudējusi arī viņas draudzeni D. G. pasludināt par rīcībnespējīgu. D. G. vēstulē, kurā viņa lūdza izlabot stenogrammu (skat. 39. punktu iepriekš), apgalvots, ka pēc pārtraukuma paziņošanas pieteikuma iesniedzēja bija vēlējusies palikt sēžu zālē. Tomēr viņu aizveda, un viņa atgriezās ļoti nomākta [*prislēgta*]. Uz tiesneses jautājumiem par viņas aizbildniecību pieteikuma iesniedzēja atbildēja: “Es piekrītu, ka mans aizbildnis ir [mans tēvs adoptētājs], jo Dievs vēlas, lai cilvēki piedotu. Es tikai vēlos, lai viņš mani aizved [prom] no [Kedaiņu pansionāta] uz Kauņu, uz viņa māju, un ļauj man tikt ar D. G. un maniem draugiem.”

43. Pamatojoties uz sēdes stenogrammu pēc pārtraukuma, šķiet, ka, izklāstot tiesai savus argumentus, pieteikuma iesniedzēja piekritusi, ka viņas aizbildnis arī turpmāk būs viņas tēvs adoptētājs, bet uzstājusi, lai viņai ļauj doties projām no aprūpes iestādes un dzīvot kopā ar tēvu. Gan attiecīgās valsts iestādes (Kedaiņu pansionāts, Kauņas psihiatriskā slimnīca, prokuratūra un Kauņas pilsētas domes Sociālo pakalpojumu departaments), gan pieteikuma

---

iesniedzējas aizbildņa advokāts apgalvoja, ka pieteikuma iesniedzējas lūgums atsākt tiesvedību ir pilnīgi nepamatots un ir jānoraida.

44. Kauņas pilsētas rajona tiesa 2005. gada 17. novembrī, pamatojoties uz Civilprocesa kodeksa 366. panta 1. punkta 6. apakšpunktu, noraidīja prasību atsākt tiesvedību aizbildniecības jautājumā, nolemjot, ka nav iemesla mainīt aizbildni (skat. attiecīgo sadaļu par valsts tiesību aktiem). Tiesa norādīja, ka pirms pieteikuma iesniedzējas aizbildņa statusa piešķiršanas viņas tēvam adoptētājam Kauņas pilsētas domes Veselības departaments bija sagatavojis ziņojumu par ierosināto pieteikuma iesniedzējas aizbildņa kandidatūru un bija izjautājis pieteikuma iesniedzēju, kas nebija spējusi paust objektīvu viedokli šajā jautājumā. Tiesa apstiprināja, ka pieteikuma iesniedzēja nebija uzaicināta uz 2004. gada 21. janvāra tiesas sēdi, kurā tika iecelts viņas aizbildnis, jo tiesa bija ņēmusi vērā pieteikuma iesniedzējas garīgās veselības stāvokli un, ņemot vērā attiecīgo veselības aprūpes amatpersonu atzinumu, neuzskatīja, ka ir nepieciešama viņas līdzdalība tiesas sēdē. Tiesa arī norādīja, ka šajos atzinumos bija minētas saspringtās attiecības starp pieteikuma iesniedzēju un viņas tēvu. Tomēr pieteikuma iesniedzējas tēvs adoptētājs bija pienācīgi pildījis savus pienākumus. Tiesa atsaucās arī uz Kauņas psihiatriskās slimnīcas pārstāvju un Kedaiņu pansionāta direktora apgalvojumiem par to, ka pieteikuma iesniedzējas saskarsme ar D. G. negatīvi ietekmē viņas garīgo veselību.

45. Kauņas pilsētas rajona tiesa D. G. piesprieda naudas sodu 1000 Lietuvas litu (LTL) (aptuveni 290 euro (EUR)) apmērā par procesa ļaunprātīgu izmantošanu. Tā norādīja, ka D. G. bija iesniegusi vairākas sūdzības dažādās valsts iestādēs un tiesās saistībā ar iespējamajiem pieteikuma iesniedzējas tiesību pārkāpumiem. Šo sūdzību dēļ bija veiktas vairākas izmeklēšanas, kurās tika konstatēts, ka sūdzības ir nepamatotas. Tiesa norādīja:

“[...] šādi ļaunprātīgi izmantojot savas tiesības, [D. G.] nodarīja zaudējumus valstij, proti, izšķērdēja gan tiesas, gan tiesvedības dalībnieku laiku un naudu. Tiesa secina, ka [D. G.] ir ļaunprātīgi izmantojusi tiesības [...] un rīcībnespējīgas personas neaizsargāto stāvokli.”

46. D. G. minēto lēmumu pārsūdzēja. Viņa *inter alia* norādīja, ka 2004. gada 21. janvāra nolēmumu par pieteikuma iesniedzējas tēva adoptētāja iecelšanu viņas aizbildņa statusā, bija pieņēmusi tiesnese R. A. Tieši šī pati tiesnese bija noraidījusi arī pieteikuma iesniedzējas lūgumu atsākt tiesvedību, lai gan tas skaidri aizliegts Civilprocesa kodeksa 370. panta 5. punktā.

Atbalstot D. G. sūdzību, arī pieteikuma iesniedzēja iesniedza īsu lietas izkāstu, kurā apgalvoja, ka personām, kuras uzņem psihiatriskajās ārstniecības iestādēs, jābūt tiesībām zināt uzņemšanas iemeslus. Turklāt šīm personām jānodrošina iespēja nolīgt advokātu, kas nav atkarīgs no iestādes, kurā tās ir uzņemtas.

47. Kauņas apgabaltiesa 2006. gada 7. februārī rakstiskā procesā noraidīja D. G. pārsūdzību. Tiesa nelēma par iebildumu attiecībā uz to, ka rajona tiesas tiesnese R. A. bijusi neobjektīva.

48. Augstākā tiesa 2006. gada 11. maijā atzina par nepieņemamu D. G. nākamo pārsūdzību par tiesību jautājumiem, jo to nebija iesniedzis advokāts un tajā nebija izvirzīti svarīgi juridiski jautājumi.

49. Ar 2007. gada 7. februāra nolēmumu Kauņas pilsētas rajona tiesa pēc atklātas tiesas sēdes, kurā piedalījās sociālo dienestu pārstāvji un pieteikuma iesniedzējas likumīgais aizbildnis, apmierināja aizbildņa prasību atbrīvot viņu no aizbildņa un īpašuma pārvaldītāja pienākumiem. Pieteikuma iesniedzējas tēvs adoptētājs apgalvoja, ka sava vecuma (attiecīgajā

---

laikā viņam bija septiņdesmit septiņi gadi) un veselības stāvokļa dēļ vairs nespēj pildīt aizbildņa pienākumus. Par pagaidu aizbildni un īpašuma pārvaldītāju iecēla Kedaiņu pansionātu. Pieteikuma iesniedzēja tiesas sēdē nepiedalījās.

50. Kauņas pilsētas rajona tiesa 2007. gada 25. aprīlī atklātā tiesas sēdē iecēla Kedaiņu pansionātu par pastāvīgo pieteikuma iesniedzējas aizbildni un viņas īpašumtiesību pārvaldītāju. Pieteikuma iesniedzēja tiesas sēdē nepiedalījās; tiesa viņas neierašanās iemeslus nenorādīja.

3. Kriminālizmeklēšana

51. 2006. gada 1. februārī tika sākta kriminālizmeklēšana pēc dažu pieteikuma iesniedzējas paziņu ierosmes, kas apgalvoja, ka pieteikuma iesniedzēja ir kļuvusi par upuri slimību klasifikācijai Padomju laika stilā, kuras mērķis bija apvaldīt tos, kas nerīkojās atbilstīgi režīma noteikumiem. Sūdzības iesniedzēji apgalvoja, ka pastāvīgas šizofrēnijas diagnosticēšanas dēļ pieteikuma iesniedzējai ir nelikumīgi atņemta brīvība, Kedaiņu pansionātā pret viņu slikti izturas, dod pārmērīgu zāļu devu un viņas aizbildnis ir pārkāpis viņas īpašumtiesības.

52. Izmeklēšanu pārtrauca 2006. gada 31. jūlijā, kad nebija atrasti nekādi pierādījumi par pieteikuma iesniedzējas finansiālo vai personīgo interešu ļaunprātīgu izmantošanu. Tika konstatēts, ka pieteikuma iesniedzējai piederošais nekustamais īpašums ir izīrēts trešajai personai un ieņēmumi tiek izmantoti pieteikuma iesniedzējas vajadzībām. Pieteikuma iesniedzējas vārdā 2005. gada 6. oktobrī bija atvērts bankas konts, un šajā dienā noguldītā naudas summa joprojām bija neskarta. Turklāt pieteikuma iesniedzējas aizbildnis bija pārskaitījis uz viņas bankas kontu summu, ko bija saņēmis, pārdodot kopīgo īpašumu. Nekas neliecināja, ka pieteikuma iesniedzējas tēvs adoptētājs būtu ļaunprātīgi izmantojis savas aizbildņa pilnvaras.

53. Attiecībā uz pieteikuma iesniedzējas brīvības atņemšanu prokurors norādīja, ka pieteikuma iesniedzēja bija uzņemta aprūpes iestādē saskaņā ar piemērojamiem tiesību aktiem. Prokurors atzina, ka pieteikuma iesniedzējas brīvība “izvēlēties savu dzīvesvietu [bija] ierobežota [*laisvē pasirinkti buvimo vietą yra ribojama*]”, bet norādīja arī, ka

“[...] tā bija ierobežota ne vairāk kā nepieciešams, lai viņu pienācīgi aprūpētu kā rīcībnespējīgu personu. [Pieteikuma iesniedzējas] aizbildnis var mainīt viņas dzīvesvietu bez iepriekšēja atsevišķa oficiāla lēmuma saņemšanas; viņa nav hospitalizēta nelikumīgi. Tāpēc viņas ievietošanu Kedaiņu pansionātā nevar uzskatīt par nelikumīgu brīvības atņemšanu, kas sodāma saskaņā ar Kriminālkodeksa 146. panta 2. punkta 3. apakšpunktu”.

54. Prokurors bija veicis izmeklēšanu arī attiecībā uz starpgadījumu Kedaiņu pansionātā 2005. gada 25. janvārī. Pēc Kedaiņu pansionāta personāla izjautāšanas tika konstatēts, ka šajā dienā pieteikuma iesniedzēja bija ievietota stingrās uzraudzības palātā [*intensyvaus stebėjimo kambarys*], viņai bija iedota papildu trankvilizatoru deva (2 mg haloperidola) un sociālās aprūpes darbinieki viņu uz 15–30 minūtēm bija sasējuši [*fiksuota*].

55. Prokurors ņēma vērā paskaidrojumu, ko sniedza Kedaiņu pansionāta psihiatrs, kas atzina, ka pieteikuma iesniedzējas ierobežošana bez medicīnas darbinieku atļaujas bija piemērojamo noteikumu pārkāpums. Tomēr pēc tam, kad prokurors bija izlasījis sociālās aprūpes darbinieku rakstiskos ziņojumus par minēto gadījumu, viņš uzskatīja, ka sasiešana tika veikta, lai glābtu pieteikuma iesniedzējas dzīvību, un nav viņas tiesību pārkāpums.

---

56. Kad prokurors kā lieciniekus nopratināja Kedaiņu pansionāta sociālos darbiniekus, viņi liecināja, ka 2005. gada 25. janvārī bija vienīgā reize, kad pieteikuma iesniedzēja bija fiziski ierobežota un izolēta. Šie pasākumi esot veikti tikai tāpēc, ka attiecīgajā laikā pieteikuma iesniedzējai bija novērota tieksme uz pašnāvību.

57. Prokurors secināja, ka sūdzības iesniedzēju apgalvojumi nav pietiekami, lai atzītu, ka ir pārkāptas pieteikuma iesniedzējas tiesības uz brīvību, viņu nevajadzīgi ierobežojot, vai ka izturēšanās pret viņu bijusi slikta.

58. 2006. gada 30. augustā galvenais prokurors apstiprināja šo lēmumu.

4. Sūdzības citām iestādēm

59. Ar D. G. palīdzību pieteikuma iesniedzēja nosūtīja vairākas sūdzības dažādām valsts iestādēm.

60. Reaģējot uz policijas veikto izmeklēšanu saistībā ar pieteikuma iesniedzējas sūdzību par nelikumīgo aizturēšanu Kedaiņu pansionātā, 2004. gada 30. jūlijā Kauņas pilsētas domes Sociālo pakalpojumu departaments rakstīja, ka “pēdējo divu gadu laikā pieteikuma iesniedzējai ir bijušas saspringtas attiecības ar savu tēvu adoptētāju. Tāpēc pēc viņu abu vēlēšanās līdz 2004. gada 21. janvārim [ieteikuma iesniedzējas] likumīgā aizbildne bija D. G., nevis viņas tēvs adoptētājs.”

61. Arī Sociālo lieto ministrija uzdeva veikt izmeklēšanu, tostarp pārbaudīt pieteikuma iesniedzējas sadzīves apstākļus Kedaiņu pansionātā, un izjautāt pieteikuma iesniedzēju un Kedaiņu pansionāta vadību. Komisija konstatēja, ka pieteikuma iesniedzējas sadzīves apstākļi nav ļoti labi [*nēra labai geros*], bet tika solīts, ka pansionāta iemītnieki drīz tiks pārvietoti uz jaunām telpām, kur apstākļi būs labāki. Tomēr komisija norādīja, ka pieteikuma iesniedzējai tiek nodrošināta pienācīga aprūpe. Komisija uzskatīja, ka, ņemot vērā pieteikuma iesniedzējas neaizsargātību un nestabilo veselības stāvokli, nebūtu vēlams viņu traucēt. Tika uzsvērts arī, ka valsts iestādēm ir pienākums pienācīgi pārraudzīt, kā aizbildņi īsteno savas pilnvaras.

62. 2005. gada 6. janvārī D. G. iesniedza sūdzību policijā, apgalvojot, ka pieteikuma iesniedzējai Kedaiņu pansionātā ir nelikumīgi atņemta brīvība un iespēja satikt cilvēkus, kas nav saistīti ar šo iestādi. 2005. gada 28. februāra vēstulē policija atbildēja, ka pieteikuma iesniedzējas tiesību pārkāpums nav konstatēts. Policija paskaidroja, ka saskaņā ar Kedaiņu pansionāta iekšējiem noteikumiem tās iemītniekus var apmeklēt radnieki un aizbildņi, bet citiem cilvēkiem ir jāsaņem vadības atļauja. Pēc aizbildņa lūguma vadība bija aizliegusi citām personām apmeklēt pieteikuma iesniedzēju.

63. Kad pārtikas nekaitīguma iestādes 2005. gada 17. maijā veica pārbaudi, Kedaiņu pansionātā tika atrasta saldēta gaļa, kurai bija beidzies derīguma termiņš (tā bija derīga līdz 2005. gada 12. maijam). Tomēr nekas neliecināja, ka šī gaļa būtu izmantota ēdienu gatavošanai. 2006. gada 20. februārī Kauņas pilsētas dome pārbaudīja pieteikuma iesniedzējas sadzīves apstākļus Kedaiņu pansionātā un neatrada pierādījumus tam, ka viņa būtu saņēmusi nekvalitatīvu pārtiku.

64. 2006. gada 28. aprīlī pieteikuma iesniedzēja sūdzējās Veselības ministrijai par savu uzņemšanu ilgtermiņa aprūpes iestādē. 2006. gada 12. maija vēstulē ministrija norādīja, ka nav izdots tiesas lēmums par pieteikuma iesniedzējas ārstēšanu slimnīcā un ka viņa ir uzņemta Kedaiņu pansionātā pēc tam, kad viņas tēvs adoptētājs bija šai iestādei uzticējis viņas aprūpi.

---

65. Reaģējot uz pieteikuma iesniedzējas sūdzībām par viņas tiesību iespējamajiem pārkāpumiem, 2006. gada 6. oktobrī Veselības un sociālo pakalpojumu ministrija nosūtīja pieteikuma iesniedzējai vēstuli, kurā norādīja, ka nebija iespējams veikt viņas sūdzību izmeklēšanu, jo viņa bija aizbraukusi no Kedaiņu pansionāta un viņas dzīvesvieta nebija zināma. Prokurori bija sākuši pirmstiesas izmeklēšanu attiecībā uz apstākļiem, kādos pieteikuma iesniedzēja bija pazudusi no iepriekšējās dzīvesvietas.

66. Ar 2006. gada 18. decembra lēmumu Kauņas pilsētas rajona prokurors pārtrauca pirmstiesas izmeklēšanu attiecībā uz iespējami nelikumīgo pieteikuma iesniedzējas brīvības atņemšanu.

II. ATTIECĪGĀS VALSTS TIESĪBU AKTI UN PRAKSE

67. Lietuvas Konstitūcijas 21. pantā ir aizliegta cilvēku spīdzināšana un pazemojoša izturēšanās pret tiem. Konstitūcijas 22. pantā noteikts, ka privātā dzīve ir neaizskarama.

68. Garīgās veselības aprūpes likumā noteikts:

1. pants

“1. Galvenās definīcijas

[..]

5. “Garīgās veselības aprūpes iestāde” ir tāda veselības aprūpes iestāde (valsts vai privāta), kas ir akreditēta garīgās veselības aprūpei. Ja garīgās veselības aprūpei ir akreditēta tikai noteikta veselības aprūpes iestādes daļa (“strukturvienība”), tad šis termins attiecas tikai uz šo strukturvienību. Šajā likumā šis termins attiecas arī uz psihoneiroloģiskajām iestādēm [..].”

13. pants

“Pacientu veselības aprūpes parametrus nosaka psihiatrs, cenšoties nodrošināt, lai ārstēšanas un aprūpes nosacījumos būtu paredzēta pēc iespējas mazāk ierobežojoša vide.

Garīgi slima cilvēka darbības var tikt ierobežotas vienīgi, ja tas nepieciešams šā likuma 27. pantā noteiktajos gadījumos. Tas nekavējoties jāatzīmē [pacienta] slimības vēsturē.”

19. pants

“Ārkārtas gadījumos, lai glābtu cilvēka dzīvību, ja šis cilvēks pats nevar paust savu gribu un viņa dzīvībai draud nopietnas briesmas, nepieciešamā medicīniskā aprūpe jāveic bez šā cilvēka piekrišanas.

Ja ir nepieciešama nevis pacienta, bet viņa aizbildņa piekrišana, nepieciešamo veselības aprūpi var sniegt bez šīs personas piekrišanas, ja to iegūt nav laika gadījumos, kad pacienta dzīvības glābšanai jārikojas nekavējoties.

Tajos gadījumos, kad ir steidzami jārikojas, lai glābtu pacienta dzīvību, un jāsaņem pacienta pārstāvja, nevis paša pacienta piekrišana, bez šīs piekrišanas var sniegt neatliekamo medicīnisko palīdzību, ja tās iegūšanai nav pietiekami daudz laika.”

69. Garīgās veselības aprūpes likuma 24. pantā noteikts — ja pats patients ir lūdzis uzņemt viņu slimnīcā, viņu var uzņemt slimnīcā vienīgi ar nosacījumu, ka 1) pēc pacienta izmeklēšanas vismaz viens psihiatrs ir ieteicis viņu ārstēt stacionārā garīgās veselības aprūpes iestādē; 2) viņš ir ticis informēts par savām tiesībām garīgās veselības aprūpes iestādē, uzņemšanas mērķi, tiesībām atstāt psihiatrisko ārstniecības iestādi un tiesību ierobežojumiem, kas noteikti likuma 27. pantā. Pēdējais minētais noteikums nozīmē, ka cilvēku, kas sirgst ar

---

vairākām garīgajām slimībām un atsakās ārstēties slimnīcā, var piespiedu kārtā nodot slimnīcas uzraudzībā tikai tad, ja patiešām pastāv draudi, ka ar savām darbībām viņš var nodarīt nopietnu kaitējumu savai vai citu cilvēku veselībai vai dzīvībai. Ja patiešām ir bijuši 27. pantā noteiktie apstākļi, pacientu piespiedu kārtā bez tiesas atļaujas var ievietot garīgās veselības aprūpes iestādē uz laiku, kas nepārsniedz 48 stundas, un ārstēt tur. Ja tiesa 48 stundu laikā šādu atļauju nepiešķir, ir jāpārtrauc šā cilvēka piespiedu turēšana un ārstēšana slimnīcā (28. pants).

70. Attiecībā uz rīcībnespēju un aizbildniecību Civilkodeksā paredzēts šādi:

2.10. pants. Fiziskas personas rīcībnespējas atzīšana

“1. Par rīcībnespējīgu var atzīt fizisku personu, kas garīgas slimības vai plānprātības dēļ nespēj saprast savu darbību jēgu vai kontrolēt tās. Rīcībnespējīgai personai iecel aizbildni.

2. Līgumus rīcībnespējīgas personas vārdā un uzdevumā slēdz tās aizbildnis [..].

3. Ja persona, kas atzīta par rīcībnespējīgu, izveseļojas vai tās veselības stāvoklis ievērojami uzlabojas, tiesa atjauno šīs personas rīcībnespēju. Pēc tam, kad tiesas spriedums kļūst *res judicata*, minētās personas aizbildniecību atceļ.

4. Personas dzīvesbiedram, vecākiem, pilngadīgajiem bērniem, aprūpes iestādei vai prokuroram, aizpildot atbilstīgu deklarāciju, ir tiesības prasīt personas rīcībnespējas atzīšanu. Viņiem ir arī tiesības iesniegt prasības pieteikumus tiesās, pieprasot atzīt personas rīcībnespēju.”

3.238. pants. Aizbildnība

“1. Aizbildnība jānodibina ar mērķi īstenot, aizsargāt un aizstāvēt rīcībnespējīgas personas tiesības.

2. Personas aizbildnis uzņemas atbildību par personas īpašumu, bet vajadzības gadījumā personas īpašuma pārvaldīšanai var iecelt pārvaldnieku.”

3.240. pants. Aizbildņa vai aizgādņa tiesiskais statuss

“1. Aizbildņi vai aizgādņi savus aizbilstamos pārstāv saskaņā ar tiesību aktiem un bez īpašas atļaujas aizsargā rīcībnespējīgu personu vai personu ar ierobežotu rīcībnespēju tiesības un intereses.

2. Aizbildnim ir tiesības veikt nepieciešamos darījumus sava pārstāvētā rīcībnespējīgā aizbilstamā interesēs un vārdā.”

3.241. pants. Aizbildnības vai aizgādņības iestādes

“1. Aizbildnības vai aizgādņības iestādes ir tie pilsētas vai reģiona [valsts] departamenti, kas nodarbojas ar aizbildņu un aizgādņu darbību pārraudzību un pārbaudi.

2. To personu aizbildņu vai aizgādņu funkcijas, kuru dzīvesvieta ir ārstniecības vai izglītības iestādes vai [tādas iestādes, ko vada] aizbildnības vai aizgādņības iestādes un kuru rīcībnespēju vai ierobežotu rīcībnespēju ir atzinusi tiesa, līdz pastāvīga aizbildņa vai aizgādņa iecelšanai pilda attiecīgā ārstniecības vai izglītības iestāde vai aizbildnības vai aizgādņības iestāde [..]”

3.242. pants. Aizbildņa vai aizgādņa iecelšana

“1. Kad tiesa ir atzinusi kādas personas rīcībnespēju vai ierobežotu rīcībnespēju, tā nekavējoties iecel šīs personas aizbildni vai aizgādni.

[..]

3. Par aizbildni vai aizgādni var iecelt vienīgi rīcībnespējīgu fizisko personu [un] ar nosacījumu, ka šī persona tam rakstiski piekrīt. Iecelot aizbildni vai aizgādni, jāņem vērā personas tikumiskās un citas īpašības, tās spēja pildīt

---

aizbildņa vai aizgādņa funkcijas, attiecības ar aizbilstamo, aizbildņa vai aizgādņa izvēle un citi svarīgi apstākļi [..]”

3.243. pants. Aizbildņa vai aizgādņa pienākumu izpilde

“[..]

6. Pēc tam, kad [vairs nepastāv] apstākļi, kuru dēļ tika atzīta aizbilstamā rīcībnespēja vai ierobežota rīcībspēja, aizbildnis vai aizgādnis iesniedz tiesā pieteikumu, lūdzot atcelt aizbildnību vai aizgādību. Aizbildnības un aizgādības iestādēm, kā arī prokuroriem ir tiesības iesniegt pieteikumus tiesās, lūdzot atcelt aizbildnību vai aizgādību.”

3.277. pants. Aizbildņa vai aizgādņa iecelšana

“1. Pilngadīgai personai aizbildni vai aizgādni ieceļ ar tiesas lēmumu.”

3.278. pants. Aizbildņa vai aizgādņa darbību uzraudzība

“1. Aizbildnības vai aizgādības iestādēm ir pienākums uzraudzīt, vai aizbildnis/aizgādnis pienācīgi pilda savus pienākumus.”

71. Civilprocesa kodeksā noteikts, ka tiesību aktos noteiktās [rīcībnespējīgu] fizisko personu tiesības un intereses tiesā aizstāv šo personu pārstāvji (vecāki, audžuvecāki, aizbildņi) (38. panta 2. punkts). Prokurors ir tiesīgs iesniegt prasības pieteikumu, lai aizsargātu sabiedrības intereses (49. pants).

72. Civilprocesa kodeksa 366. panta 1. punkta 6. apakšpunktā paredzēts, ka tiesvedību var atsākt, ja viena no pusēm šajā tiesvedībā bija rīcībnespējīga un tai nebija pārstāvja. 370. panta 5. punktā noteikts, ka tiesnesis, kas pieņēma attiecīgo lēmumu, pret kuru iesniegta prasība, nepiedalās lēmuma pieņemšanas procesā par prasību atsākt tiesvedību.

73. Pieteikumu, lūdzot atzīt personas rīcībnespēju, var iesniegt personas dzīvesbiedrs, vecāki vai pilngadīgie bērni, aizbildnis/aprūpes iestāde vai prokurors (463. pants). Rīcībnespējas tiesvedības puses ir ne vien pieteikuma iesniedzējs, bet arī persona, kuras rīcībspēja tiek apšaubīta, kā arī aizbildnības (aprūpes) iestāde. Ja fizisko personu, kuras rīcībnespēju ir pieprasīts atzīt, veselības stāvokļa dēļ, ko apstiprina eksperts, nav iespējams izsaukt uz tiesu un izjautāt vai piegādāt tai tiesas dokumentus, tad tiesa izskata lietu bez šīs personas klātbūtnes (464. panta 1. un 2. punkts).

74. Civilprocesa kodeksa 491. panta 2. punktā noteikts, ka tiesai ir pienākums veikt visus nepieciešamos pasākumus, lai nodrošinātu to personu tiesību un interešu aizsardzību, kurām vajadzīga aizbildnība.

75. Atbilstīgi Civilprocesa kodeksa 507. panta 3. punktam lietu attiecībā uz aizbildnības nodibināšanu un aizbildņa iecelšanu izskata mutiski. Par tiesas sēdi jāpaziņo aizbildnības iestādei, par rīcībnespējīgu atzītajai personai, kā arī ierosinātajam aizbildnim un visām lietas iznākumā ieinteresētajām pusēm.

Lietas izskatīšanā jāpiedalās aizbildnības iestādes pārstāvim, kuram iestādes viedoklis jādara zināms tiesai. Tiesas sēdē jāpiedalās arī personai, ko paredzēts iecelt par aizbildni.

Par rīcībnespējīgu atzītajai personai tiesas sēdē ir tiesības paust viedokli par sava aizbildņa kandidatūru, ja tas iespējams, ņemot vērā šīs personas veselības stāvokli. Tiesa var nolemt, ka par rīcībnespējīgu atzītajai personai ir jāpiedalās tiesas sēdē.

---

507. panta 4. punktā paredzēts, ka, iecelot aizbildni, ņem vērā viņa tikumiskās un citas īpašības, viņa spēju pildīt aizbildņa funkcijas, viņa attiecības ar personu, kurai nepieciešams aizbildnis, un, ja iespējams, tās personas vēlmes, kurai nepieciešams aizbildnis vai aprūpe.

76. Likums par prokuratūru nosaka, ka prokuroriem ir tiesības aizsargāt sabiedrības intereses vai nu pēc savas ierosmes, vai tad, ja viņu uzmanību attiecīgam jautājumam ir pievērsusi kāda trešā puse. Šādā veidā prokurori var ierosināt tiesvedību civillietā vai krimināllietā.

77. Augstākā tiesa 2003. gada 9. jūnija nolēmumā norādīja, ka prokurors būtu varējis iesniegt prasības pieteikumu tiesvedības atsākšanai, ja tiesas lēmums būtu bijis nelikumīgs un pretrunā rīcībnespējīgas personas tiesībām, ierobežojot šīs personas iespējas aizstāvēt savas tiesības vai likumīgās intereses.

78. Likums par sociālajiem pakalpojumiem paredz, ka sociālo pakalpojumu pamatmērķis ir apmierināt indivīda pamatvajadzības un radīt viņam cieņu nepazemojošus sadzīves apstākļus gadījumā, ja indivīds pats nespēj izveidot šādus apstākļus (2. panta 2. punkts).

79. Prasības sociālās aprūpes iestādēm un Procedūra personu uzņemšanai sociālās aprūpes iestādēs, kas apstiprināta ar sociālās drošības un darba ministra 2002. gada 9. jūlija Rīkojumu Nr. 97 un 2002. gada 31. jūlijā publicēta Valsts oficiālajā vēstnesī [*Valstybės žinios*], regulē personu uzņemšanu sociālās aprūpes iestādē. Saskaņā ar šiem noteikumiem uzskata, ka personu var uzņemt šādā iestādē *inter alia* tad, ja tai ir garīgās veselības problēmas un tāpēc tā nevar dzīvot viena pati. Par aprūpes nepieciešamību lemj personas dzīvesvietas pilsētas dome sadarbībā ar aprūpes iestādes dibinātāju (novada vadītāju). Personas uzņem aprūpes iestādēs tad, ja sociālos pakalpojumus nav iespējams nodrošināt viņu mājās vai nereglamentētā aprūpes iestādē. Aizbildnim, kas vēlas, lai personu uzņemtu aprūpes iestādē, jāiesniedz rakstisks pieprasījums attiecīgās pilsētas domes sociālo pakalpojumu departamentam. Jānorāda iemesli un motīvi, kādēļ persona būtu jāuzņem šādā iestādē. Pilsētas domes administratīvai komisijai, kurā ir vismaz trīs personas, ir tiesības lemt par personas uzņemšanu. Lēmuma pieņemšanas procesā jāpiedalās gan tās iestādes pārstāvjiem, kurā jāuzņem attiecīgā persona, gan šīs iestādes dibinātājam (vadītājam).

80. Valdība Tiesai iesniedza Kedaiņu pansionāta 2009. gada 6. oktobra pieteikumu Kauņas pilsētas rajona tiesai par personas G. P. rīcībnespējas atjaunošanu. Šajā laikā G. P. aizbildnis bija Kedaiņu pansionāts. Kedaiņu pansionāta direktors bija ievērojis, ka G. P. veselības stāvoklis ir uzlabojies un viņa ir kļuvusi neatkarīgāka, un tāpēc tiesai bija jāizdod rīkojums par jaunu psihiatrisko pārbaudi un G. P. rīcībnespējas atjaunošanu.

81. Kedaiņu pansionāta iekšējos noteikumos [*Kėdainių pensionato gyventojų vidaus tvarkos taisyklės*], kas apstiprināti ar direktora 2003. gada 17. marta rīkojumu, paredzēts, ka iestādē uzņem pilngadīgas personas, kurām ir garīgās veselības problēmas un kurām ir nepieciešama aprūpe un ārstēšana. Pacients var atstāt iestādi uz laiku, kas nepārsniedz deviņdesmit dienas gadā, bet tikai ar mērķi apciemot savu tiesas iecelto aizbildni. Šāda atvaļinājuma ilgums un nosacījumi jāapstiprina rakstiski. Noteikumos paredzēts arī, ka pacients nedrīkst atstāt iestādes teritoriju, par to neinformējot sociālo darbinieku. Ja pacients nolemj atstāt Kedaiņu pansionātu, vadība par to nekavējoties ziņo policijai un veicina viņa atrašanu. Pacientu var apmeklēt radnieki un aizbildnis. Pārējiem apmeklētājiem jāsaņem vadības atļauja. Pacienti drīkst būt personiskie mobilie telefoni. Viņi drīkst praktizēt reliģiju, apmeklēt dievkalpojumus un saņemt žurnālus.

---

82. Savā 2007. gada 11. septembra nolēmumā civillietā Nr. 3K-3-328/2007 Augstākā tiesa norādīja, ka persona, kuras rīcībnespēju tai lūdz atzīt, ir arī puse tiesvedībā (Civilprocesa kodeksa 464. panta 1. punkts). Tāpēc viņai ir ieinteresētās personas tiesības, tostarp tiesības saņemt pienācīgu informāciju par tiesas sēdes vietu un laiku. Augstākā tiesa uzskatīja, ka, izskatot lietu bez D. L. — personas, kuras rīcībnespēju tiesa atzina — klātbūtnes, ir pārkāptas viņas tiesības saņemt pienācīgu informāciju par tiesas sēžu vietu un laiku, kā arī citas būtiskas procesuālas tiesības, kas nodrošina viņas tiesības uz taisnīgu tiesu. Turklāt Augstākā tiesa secināja, ka, neuzklausot attiecīgo personu un nepārliedzinoties, vai šī persona ir informēta par tiesvedību, pirmās instances tiesa ir pārkāpusi pušu līdzekļu vienlīdzības principu, kā arī D. L. tiesības pārsūdzēt lēmumu par viņas rīcībnespēju, jo viņa nebija informēta par šo lēmumu. Augstākā tiesa arī norādīja uz 13. principu Eiropas Padomes Ministru komitejas Ieteikumā Nr. R (99) 4 (skat. 85. punktu tālāk tekstā), kas nosaka, ka attiecīgajai personai jābūt tiesībām tikt uzklausītai jebkurā tiesvedībā, kas var ietekmēt viņas rīcībnespēju. Šī procesuālā garantija jāpiemēro maksimāli iespējamā mērā, paturot prātā arī Eiropas Cilvēktiesību konvencijas 6. panta prasības. Šajā ziņā Augstākā tiesa norādīja arī uz Tiesas judikatūru attiecībā uz to, ka garīgas slimības gadījumā var atbilstīgi ierobežot personas tiesības uz lietas taisnīgu izskatīšanu. Tomēr šādiem pasākumiem nevajadzētu ierobežot šo tiesību būtību (skat. 2006. gada 15. jūnija spriedumu tālāk minētajā lietā “Lakarsela Menendesa [*Lacárcel Menéndez*] pret Spāniju”, Nr. 41745/02).

83. Šajā pašā nolēmumā Augstākā tiesa arī uzsvēra, ka izvērtēšana, vai persona spēj saprast savu darbību jēgu, nav tikai zinātnisks, proti, tiesu psihiatrijas jautājums. Tas ir arī faktiskais jautājums, kas tiesai jāizlemj, izvērtējot visus pierādījumus un vajadzības gadījumā uzklausot ekspertu viedokli. Tā kā personas rīcībnespējas atzīšana ir ļoti būtiska iejaukšanās tās tiesībās uz privāto dzīvi, personas rīcībnespēju drīkst atzīt vienīgi ārkārtas gadījumos.

III. ATTIECĪGIE STARPTAUTISKIE DOKUMENTI

A. Konvencijas par personu ar invaliditāti tiesībām, ko Apvienoto Nāciju Organizācijas Ģenerālā asambleja pieņēma 2006. gada 13. decembrī (Rezolūcija Nr. A/RES/61/106)

84. Šī konvencija stājās spēkā 2008. gada 3. maijā. Lietuva to parakstīja 2007. gada 30. martā un ratificēja 2010. gada 18. augustā. Attiecīgajās Konvencijas daļās ir noteikts šādi:

12. pants

Vienlīdzīgas tiesībības atzīšana

- “1. Dalībvalstis atkārtoti apstiprina, ka personām ar invaliditāti visur ir tiesības uz viņu tiesībības atzīšanu.
2. Dalībvalstis atzīst, ka personām ar invaliditāti līdzvērtīgi ar citiem ir tiesībība visās dzīves jomās.
3. Dalībvalstis veic nepieciešamos pasākumus, lai personām ar invaliditāti nodrošinātu tā atbalsta pieejamību, kas tām varētu būt nepieciešams, īstenojot savu rīcībnespēju.
4. Dalībvalstis nodrošina, ka visi ar rīcībības īstenošanu saistītie pasākumi paredz atbilstošas un efektīvas garantijas, lai saskaņā ar starptautisko cilvēktiesību aktiem nepieļautu ļaunprātīgu izmantošanu. Šādām garantijām ir jānodrošina, ka, veicot ar rīcībības īstenošanu saistītos pasākumus, tiek ievērotas attiecīgās personas tiesības, griba un izvēle, netiek pieļauti interešu konflikti un ietekmes ļaunprātīga izmantošana, tie ir samērīgi un atbilstoši konkrētās personas apstākļiem, tos piemēro pēc iespējas īsāku laiku un regulāri pārbauda kompetenta, neatkarīga un objektīva iestāde vai tiesas instance. Šīm garantijām ir jābūt proporcionālām tam, cik lielā mērā šie pasākumi skar konkrētās personas tiesības un intereses.
5. Ievērojot šī panta noteikumus, dalībvalstis veic atbilstošus un efektīvus pasākumus, lai personām ar invaliditāti nodrošinātu vienlīdzīgas tiesības iegūt īpašumu vai to mantot, kontrolēt savas finanšu lietas un

---

vienlīdzīgi izmantot banku aizdevumus, hipotekāros kredītus un citus finanšu kredītēšanas veidus, un nodrošina, ka personām ar invaliditāti netiek patvaļīgi atņemts to īpašums.”

14. pants

Personas brīvība un neaizskaramība

“1. Dalībvalstis nodrošina, ka personas ar invaliditāti vienlīdzīgi ar citiem:

a) izmanto tiesības uz personas brīvību un neaizskaramību;

b) nezaudē savu brīvību nelikumības vai patvaļas dēļ un ka jebkura brīvības atņemšana notiek saskaņā ar likumu, un ka invaliditāte nekādā gadījumā nav pamats brīvības atņemšanai.

2. Dalībvalstis nodrošina, ka tad, ja personām ar invaliditāti saskaņā ar kādu procedūru tiek atņemta brīvība, tām vienlīdzīgi ar citiem ir tiesības uz garantijām, ko paredz starptautiskās humānās tiesības, un pret tām izturas saskaņā ar šīs konvencijas mērķiem un principiem, tostarp nodrošina saprātīgus pielāgojumus.”

B. Eiropas Padomes Ministru komitejas Ieteikums Nr. R (99) 4 par principiem attiecībā uz rīcībnespējīgu pilngadīgo personu tiesisko aizsardzību (pieņemts 1999. gada 23. februārī)

85. Šā ieteikuma attiecīgajās daļās ir noteikts šādi:

2. princips. Tiesiskās reakcijas elastība

“1. Aizsardzības pasākumiem un citiem tiesiskiem risinājumiem, kas pieejami rīcībnespējīgu pieaugušo personīgo un ekonomisko interešu aizstāvībai, apjoma vai elastības ziņā ir jābūt pietiekamiem, lai nodrošinātu dažādām invaliditātes pakāpēm un dažādām situācijām atbilstīgu juridisku risinājumu.

...

4. Aizsardzības pasākumiem attiecīgos gadījumos ir jābūt tādiem, kas neierobežo attiecīgās personas rīcībbspēju.”

3. princips. Maksimālas rīcībbspējas saglabāšana

“1. Cik iespējams, tiesiskajā regulējumā ir jāņem vērā tas, ka var būt dažādas rīcībnespējas pakāpes un ka rīcībnespējas pakāpe dažādos laikposmos var būt atšķirīga. Tāpēc arī ne vienmēr aizsardzības pasākumam vajadzētu būt pilnīgai rīcībbspējas atņemšanai. Tomēr ir jārada iespēja ierobežot rīcībbspēju gadījumos, kad tiek pierādīts, ka tas ir vajadzīgs attiecīgās personas aizsardzībai.

2. Proti, piemērojot aizsardzības pasākumu, visos gadījumos nevajadzētu atņemt attiecīgajai personai balsstiesības vai tiesības sagatavot testamentu, tiesības piekrist vai nepiekrist jebkādam darbībām saistībā ar tās veselību, vai tiesības pieņemt citus personīgus lēmumus jebkurā laikā, kad šī persona to spēj ...”

6. princips. Samērīgums

“1. Ja ir jāpiemēro aizsardzības pasākums, tam jābūt samērīgam ar attiecīgās personas rīcībbspējas pakāpi un pielāgotam tieši attiecīgās personas apstākļiem un vajadzībām.

2. Aizsardzības pasākumiem jāierobežo attiecīgās personas rīcībbspēja, tiesības un brīvības tik minimāli, cik tas iespējams, lai sasniegtu šo pasākumu mērķi.” ...”

13. princips. Tiesības uz personisku uzklausišanu

“Attiecīgajai personai jābūt tiesībām uz personisku uzklausišanu jebkurā tiesvedībā, kas var ietekmēt tās rīcībbspēju.”

---

14. princips. Rīcībnespējas ilguma pārskatīšana un pārsūdzēšana

“1. Ja tas iespējams un ir atbilstīgi, aizsardzības pasākumus piemēro noteiktu laiku. Iestādei būtu jāapsver iespēja veikt periodiskas pārbaudes.

...

3. Jānodrošina pienācīgas pārsūdzības tiesības.”

C. Ziņojums, ko Eiropas Komiteja spīdzināšanas un necilvēcīgas vai pazemojošas rīcības vai soda novēršanai (CPT) 2009. gada 25. jūnijā iesniedza par Lietuvas apmeklējumu 2008. gada 28.–30. aprīlī

86. Šajā ziņojumā ir aprakstīta to cilvēku situācija, kurus valsts iestādes ir ievietojušas sociālās aprūpes iestādēs cilvēkiem ar psihiskiem traucējumiem vai garīgu atpalcību. Ziņojuma C daļā (120. un 125.–132. punkts) ir analizēta situācija Skemu aprūpes iestādē.

87. *CPT* norādīja, ka Lietuvas tiesību aktos nav reglamentēta kārtība piespiedu ievietošanai sociālās aprūpes iestādēs. Skemu aprūpes iestādē iemītniekus uzņem, pamatojoties uz viņu pašu vai viņu aizbildņu iesniegumu kompetentā rajona iestādē (Paņevežas rajona pārvaldē). Lēmumu par personas ievietošanu pansionātā pieņem Paņevežas rajona pārvaldes sociālo lietu struktūrvienība, pamatojoties uz sociālā darbinieka sagatavotu ziņojumu un psihiatra medicīnisko izziņu, kurā norādīts, ka pieteikuma iesniedzēja garīgās veselības dēļ viņu var ievietot šāda veida sociālās labklājības iestādē. Pēc tam pieteikuma iesniedzējs un pašvaldības pārstāvis paraksta vienošanos par nenoteiktu termiņu.

Tajā teikts, ka pat rīcībnespējīgiem pilngadīgiem iemītniekiem, kuri sociālās aprūpes iestādē bija uzņemti, pamatojoties uz brīvprātīgu iesniegumu, nebija atļauts pamest šo iestādi vienmēr, kad viņi to vēlējas. Delegāciju informēja, ka iemītniekus var izrakstīt no šīs iestādes tikai saskaņā ar Paņevežas rajona pārvaldes sociālo lietu struktūrvienības lēmumu. Tas acīmredzami tika darīts tādēļ, lai pārliecinātos, ka izrakstītajiem iemītniekiem ir vieta un līdzekļi dzīvei kopienā; tomēr tas nozīmē, ka šiem iemītniekiem faktiski tiek atņemta brīvība (uz nenoteiktu laiku).

88. Īpaša uzmanība tika pievērsta rīcībnespējīgo iemītnieku situācijai. Šīs personas Skemu pansionātā var uzņemt tikai, pamatojoties uz viņu aizbildņu pieteikumiem. Tomēr tās uzskata par brīvprātīgiem iemītniekiem, pat ja tās ir iebildušas pret ievietošanu pansionātā. *CPT* uzskata, ka gadījumos, kad, pamatojoties tikai uz aizbildņa pieprasījumu, rīcībnespējīgas personas tiek ievietotas sociālās labklājības iestādē, kuru tās pēc savas gribas nevar atstāt, šīm personām tiek atņemtas būtiskas tiesiskās garantijas.

89. Bažas radīja arī tas, ka visi 69 iemītnieki, kuriem bija atņemta rīcībnespēja, bija nodoti pansionāta aizbildnībā. Šajā saistībā delegāciju izbrīnīja fakts, ka vairākumā gadījumu, uzņemot personu pansionātā, ar tiesas lēmumu bija pārtraukti esošie aizbildnības līgumi un aizbildņa pienākumi bija uzticēti pansionātam.

CPT uzsvēra, ka viena no aizbildņa funkcijām ir aizstāvēt rīcībnespējīgās personas tiesības attiecībā ar sociālās labklājības iestādei, kurā šī persona dzīvo. Uzticot aizbildnības pienākumus šai pašai iestādei, ļoti viegli var radīt interešu konfliktu un apstrīdēt aizbildņa neatkarību un objektivitāti. Tāpēc *CPT* vēlreiz ieteica Lietuvas iestādēm rast alternatīvus risinājumus, kas efektīvāk nodrošinātu aizbildņa neatkarību un objektivitāti.

---

90. Saistībā ar kārtību, ko piemēro izrakstīšanai no psihiatriskās iestādes, *CPT* ieteica Lietuvas iestādēm veikt pasākumus, lai nodrošinātu, ka tos pacientus, kas ir puses kādā tiesvedībā, saistībā ar lietas izskatīšanas procesu tiesā tiesnesis uzklausa personiski. Piemēram, jāapsver iespēja rīkot tiesas sēdes psihiatriskajās iestādēs.

91. Visbeidzot *CPT* atzina, ka apmeklētajā iestādē esošā kārtība, kādā iemītnieki tiek ar saviem viesiem, kopumā ir apmierinoša. Pacienti/iemītnieki var nosūtīt uz saņemt vēstules, viņiem ir pieejams telefons un viņi var tikt ar apmeklētājiem.

JURIDISKAIS PAMATOJUMS

I. VALDĪBAS SĀKOTNĒJĀS IEBILDES

A. Pušu argumenti

92. Pirmkārt, Valdība apgalvoja, ka šis prasības pieteikums apzināti ir pamatots ar nepatiesiem faktiem, un tāpēc saskaņā ar Konvencijas 35. panta 3. punktu tas jāatzīst par nepieņemamu “personīgā lūgumraksta tiesību ļaunprātīgas izmantošanas dēļ”. Valdība uzskatīja, ka šā prasības pieteikuma saturs ir pretrunā personīgā lūgumraksta tiesību nolūkam, jo tajā minētā informācija ir nepatiesa vai maldinoša. Pieteikuma iesniedzējai atbilstīgs un rūpīgi izvēlēts sociālās aprūpes veids ir attēlots kā ieslodzījums. Atbilstīga veselības aprūpe un centieni glābt viņas dzīvību ir aprakstīti kā spīdzināšana. Nepatiesi ir arī fakti, kas attiecas uz tiesvedības atsākšanu aizbildnības jautājumā un pieteikuma iesniedzējas sūdzībām par Kedaiņu pansionāta iespējamo atteikumu atļaut pieteikuma iesniedzējai personīgus apmeklējumus, kā arī par sarakstes cenzēšanu.

93. Valdība arī apgalvoja, ka prasības pieteikumu pilnībā sagatavojusi un iesniegusi D. G., nevis pati pieteikuma iesniedzēja. Valdība ļoti kritiski vērtēja D. G. viedokli un apgalvoja, ka viņa “ne vien maldina Tiesu, bet arī nodara kaitējumu neaizsargātai, garīgi slimai personai”. Valdība šajā lietā apgalvoja, ka termins “pieteikuma iesniedzēja” uz D. D. attiecas tikai formāli, jo faktiski prasības pieteikumā ir atspoguļota D. G. griba, turklāt šī griba nepārprotami ir pretrunā D. D. interesēm, kuru D. G. ir maldinājusi un ar kuru viņa ir manipulējusi. Tāpēc prasības pieteikums *ratione personae* kopumā ir nesaderīgs ar Konvencijas noteikumu.

94. Pieteikuma iesniedzējas advokāts uzskatīja, ka Valdības apgalvojumu par faktu nepareizību vislabāk raksturo tas, ka šā prasības pieteikuma pusēm ir diametrāli pretēji viedokļi par izklāstītajiem faktiem. Pieteikuma iesniedzēja un Valdība vienus un tos pašus faktus vērtē pilnīgi atšķirīgi un tām ir pilnīgi nesaderīgi viedokļi par to, kādā veidā saskaņā ar Konvenciju būtu jāievēro personu ar psihosociālu invaliditāti tiesības.

95. Attiecībā uz otro Valdības argumentu jānorāda, ka pieteikuma iesniedzējas advokāts apgalvoja, ka D. D. pilnīgi apzināti ir piekritusi prasības pieteikuma iesniegšanai. D. D. skaidri apzinājusies procedūru norisi un bieži par tām runājusi. Bija jāņem vērā tas, ka personas, kas atrodas līdzīgā stāvoklī, kādā ir pieteikuma iesniedzēja, ir neaizsargātas un izolētas, kā arī tas, ka valsts tiesību akti aizliedz personām viņas tiesiskajā stāvoklī ierosināt jebkādu tiesvedību. Tāpēc ir savādi, ka Valdība nav atzinusi D. D. spēju pārstāvēt sevi valsts tiesvedībā, saskaņā ar tiesību aktiem pieprasot, lai viņa to dara, izmantojot kādas citas personas palīdzību, bet Valdība šķietami uzstājusi, lai Tiesā pieteikuma iesniedzēja vēršas viena pati.

Visbeidzot pieteikuma iesniedzējas advokāts norādīja, ka D. G. bija pieteikuma iesniedzējas labākā draudzene, agrākā psihoterapeite un viņas pirmā aizbildne. Turklāt kopš 2008. gada 8. janvāra pieteikuma iesniedzēju Tiesā pārstāv juristu grupa.

B. Tiesas vērtējums

96. Vispirms Tiesa izskata Valdības iebildi par pieteikuma iesniedzējas upura statusu un jo īpaši par to, ka prasības pieteikumā nav pausta D. D. patiesā griba. Šajā saistībā Tiesa atgādina, ka Konvencijā paredzētā aizsardzības mehānisma izmantošanai ir nepieciešams, lai

---

būtu pārkāpuma upuris, respektīvi, persona, kuru personīgi ir ietekmējis Konvencijā noteikto tiesību iespējamais pārkāpums, tomēr šo kritēriju tiesvedībās nepiemēro strikti, mehāniski un neelastīgi (skat. 2007. gada 3. jūlija spriedumu lietā “Poznaņskis [*Poznanski*] un citi pret Vāciju” (lēm.), Nr. 25101/05).

97. Ņemot vērā iesniegtos dokumentus, Tiesa norāda, ka uz prasības pieteikuma veidlapas oriģināleksemplāra ir D. D. paraksts un nekas neliecina, ka tas varētu būt viltots (salīdzinājumam skat. minēto spriedumu Poznaņska lietā). Prasības pieteikuma 13. punktā D. D. norādīja, ka 2000. gadā pēc viņas tēva adoptētāja ierosmes viņa nelikumīgi atzīta par rīcībnespējīgu un 2004. gadā uzņēma Kedaiņu pansionātā “uz nenoteiktu laiku”. Viņa lūdza, lai viņas tēvs adoptētājs Tiesas tiesvedībā netiktu uzskatīts par viņas pilnvaroto pārstāvi, un pieprasīja šo uzdevumu uzticēt D. G. Pēc tam, kad par prasības pieteikumu paziņoja Valdībai, pieteikuma iesniedzējai atgādināja, ka saskaņā ar Tiesas Reglamenta 36. panta 4. punkta a) apakšpunktu viņai bija jāieceļ pilnvarotais pārstāvis, ko viņa arī izdarīja, nolīgšot advokātu H. Mickēviču. Atbildot Valdībai, pieteikuma iesniedzējas advokāts savos apsvērumos izklāstīja D. D. sākotnēji iesniegtās sūdzības. Ņemot vērā minētos faktus, Tiesa uzskata, ka D. D. prasības pieteikumu likumīgi iesniedza savā vārdā un tādējādi viņai ir upura statuss attiecībā uz viņas prasības pieteikumā izklāstītajām sūdzībām. Tāpēc jānoraida Valdības iebilde par nesaderību ar *ratione personae*.

98. Vēl Tiesa uzskata, ka Valdības iebilde attiecībā uz to, ka pieteikuma iesniedzēja varētu būt ļaunprātīgi izmantojusi tiesības iesniegt lūgumrakstu, jo savā prasības pieteikumā, iespējams, ir sniegusi nepareizu informāciju, ir cieši saistīts ar viņas sūdzību pamatotību saskaņā ar Konvencijas 3., 5., 6., 8. un 9. pantu. Tādējādi Tiesa izvēlas apvienot šo Valdības iebildi ar jautājumu par lietas pamatotību un izskatīt šos abus jautājumus kopā.

99. Visbeidzot Tiesa norāda, ka pieteikuma iesniedzēja iesniegusi vairākas sūdzības saskaņā ar dažādiem Konvencijas pantiem. Šīs sūdzības attiecas uz tiesvedību saistībā ar viņas piespiedu uzņemšanu psihiatriskajā ārstniecības iestādē, aizbildņa iecelšanu, viņai liegtajiem personiskajiem apmeklējumiem, viņas sarakstes cenzūru, piespiedu ārstēšanu utt. Lai gan Tiesa norāda, ka sūdzība par pirmā aizbildņa iecelšanu neattiecas uz sešu mēnešu termiņu (skat. 19. punktu iepriekš), tā uzskata, ka ir atbilstīgi sākumā izskatīt sūdzību par tiesas tiesvedību, kuras nolūks bija mainīt pieteikuma iesniedzējas likumīgo aizbildni, un pēc tam izskatīt pieteikuma iesniedzējas uzņemšanu Kedaiņu pansionātā un no tās izrietošās sūdzības.

II. KONVENCIJAS 6. PANTA 1. PUNKTA IESPĒJAMĀS PĀRKĀPUMS ATTIECĪBĀ UZ TIESVEDĪBU LIKUMĪGĀ AIZBILDŅA MAIŅAS JAUTĀJUMĀ

100. Pieteikuma iesniedzēja sūdzējās, ka viņai netika nodrošināta taisnīga lietas izskatīšana saistībā ar prasības pieteikumu par tiesvedības atsākšanu aizbildnības jautājumā un ka viņa nevarēja panākt aizbildņa maiņu. Pamatojot savu sūdzību, pieteikuma iesniedzēja atsaucās uz Konvencijas 6. panta 1. punktu un 8. pantu. Turklāt, atsaucoties uz Konvencijas 13. pantu, pieteikuma iesniedzēja apgalvoja, ka viņai netika nodrošināti efektīvi tiesiskās aizsardzības līdzekļi, lai viņa varētu sūdzēties par iespējamajiem pārkāpumiem.

Tiesa uzskata, ka pieteikuma iesniedzējas sūdzības ir jāizskata saskaņā ar Konvencijas 6. panta 1. punktu, kura attiecīgajās daļās noteikts:

“Nosakot savas civilās tiesības un pienākumus [...], ikvienam ir tiesības uz taisnīgu [...] lietas izskatīšanu [...] tiesā.”

A. Pušu argumenti

1. Pieteikuma iesniedzēja

101. Pieteikuma iesniedzēja apgalvoja, ka vispārējs aizliegums īstenot tiesības vērsties tiesā ir tieši saistīts ar viņas tiesībām uz lietas taisnīgu izskatīšanu un ir Konvencijas 6. panta 1. punkta pārkāpums. Viņa norādīja, ka 2000. gada 15. septembrī tiesvedībā, ko sāka viņas tēvs adoptētājs, tika atzīta viņas rīcībnespēja. Pamatojoties tikai uz ārsta 2000. gada 19. jūlija atzinumu, Kauņas pilsētas rajona tiesa uzskatīja, ka pieteikuma iesniedzēja nav jāuzaicina uz tiesas sēdi. Tāpēc viņa šajā tiesas sēdē nepiedalījās. Vietējā pašvaldība, kurai tiesas sēdē bija obligāti jābūt pārstāvētai, sēdes laikā nesniedza būtisku ieguldījumu un apstiprināja ārsta atzinumā minētos secinājumus. Kauņas pilsētas rajona tiesa nav norādījusi sava lēmuma pamatojumu, tikai atkārtoti atsaukusies uz tiesu medicīnas ekspertu slēdzieniem. Rajona tiesa nav izvērtējusi pierādījumus, kas būtu palīdzējuši noskaidrot pieteikuma iesniedzējas situāciju, piemēram, pierādījumus, kurus varēja iegūt, uzaicinot uz tiesas sēdi pieteikuma iesniedzēju vai citus lieciniekus vai personiski izjautājot psihiatriskā atzinuma autorus. Tiesnesis neuzskatīja, ka būtu jāpārbauda, vai lūgums atzīt rīcībnespēju nav iesniegts kādu slēptu iemeslu dēļ.

102. Pieteikuma iesniedzēja arī apgalvoja, ka viņai nebija nodrošināta iespēja piedalīties tiesvedībās aizbildnības jautājumos. Viņai nepaziņoja ne par vienu no četrām tiesvedībām, kas attiecās uz viņas aizbildņa/īpašuma pārvaldnieka iecelšanu vai atbrīvošanu no pienākumiem, un neuzaicināja ierasties tiesas sēdēs. Attiecībā uz pieteikuma iesniedzēju jānorāda, ka nebija nekādu medicīnisku vai citu ar viņas veselību saistītu iemeslu, kuru dēļ viņa nevarēja piedalīties tiesas sēdēs. Tomēr tiesa savus lēmumus vienmēr pieņēma, pamatojoties uz vietējās pašvaldības viedokli un nepārbaudot pieteikuma iesniedzējas personīgos apstākļus. Tiesvedības bija ļoti virspusējas, tiesu sēdes īsas un lēmumiem bija ļoti vājš pamatojums. Kauņas pilsētas rajona tiesa 2000. gada 15. septembrī, viņai nepiedaloties tiesas sēdē, par viņas aizbildni iecēla viņas tēvu adoptētāju. Tādējādi viņa ne vien nevarēja iebilst pret viņa iecelšanu, bet viņai nebija iespēju arī pārsūdzēt šo lēmumu.

103. Pieteikuma iesniedzēja uzsvēra, ka pārskatīšanas tiesvedība, kuru viņa ar D. G. palīdzību sāka 2005. gadā, viņai bija vienīgā iespēja paust savu viedokli tiesai. Šajā sēdē viņa personiski vērsās pie Kauņas pilsētas rajona tiesas vairākos tādos viņai ļoti svarīgos jautājumos kā, piemēram, viņas rīcībnespēja, persona, kas ir viņas aizbildnis, un viņas uzņemšana aprūpes iestādē. Tomēr rajona tiesa šauri procesuālu iemeslu dēļ noraidīja viņas prasību.

104. Attiecībā uz pārskatīšanas tiesvedību pieteikuma iesniedzēja galvenokārt iebilst pret rajona tiesas lēmumu noraidīt viņas skaidri pausto lūgumu par neatkarīgas juridiskas palīdzības nodrošināšanu. Paskaidrojot, ka pieteikuma iesniedzēju jau pārstāv viņas aizbildņa advokāts, bija pārprastas abu pušu pretrunīgās intereses. Tādējādi tika ievērojami mazināta pieteikuma iesniedzējas spēja saprast tiesas sēdes procesuālos aspektus, pamatojoties uz kuriem rajona tiesa pieņēma savu lēmumu.

105. Visbeidzot pieteikuma iesniedzēja apgalvoja, ka viņa finansiāli varēja atļauties nolīgt advokātu, kas viņu pārstāvētu šajā vai citās tiesvedībās. Tomēr viņai tika liegta piekļuve savai naudai, un daudzās tiesvedībās viņas intereses un tās personas intereses, kas kontrolēja viņas līdzekļus, bija atšķirīgas. Viņa secināja, ka, ņemot vērā viņas neaizsargāto situāciju, tiesvedību procesuālo sarežģītību un to lielās izmaksas, saskaņā ar Konvencijas 6. panta 1. punktu viņai bija jānodrošina bezmaksas juridiskā palīdzība.

---

2. Valdība

106. Attiecībā uz pieteikuma iesniedzējas sūdzību par to, ka netika taisnīgi izskatīta viņas prasība atsākt tiesvedību, kurā bija iecelts viņas aizbildnis, Valdība norādīja uz Tiesas judikatūru attiecībā uz to, ka tiesības vērsties tiesā nav absolūtas un ka valstīm ir zināma rīcības brīvība, novērtējot, kāda varētu būt vislabākā politika šajā jomā (skat. 1975. gada 21. februāra sprieduma lietā “Golders [*Golder*] pret Apvienoto Karalisti 38. punktu, A sēriju Nr. 18). Tas īpaši attiecas uz garīgi slimām personām, un Konvencijā paredzētās iestādes ir atzinušas, ka praksē šādi ierobežojumi principā nav pretrunā Konvencijas 6. panta 1. punktam, ja īstenotais mērķis ir likumīgs un mērķa sasniegšanai izmantotie līdzekļi samērīgi (skat. spriedumu lietā “G. M. pret Apvienoto Karalisti”, Nr. 12040/86, Komisijas 1987. gada 4. maija lēmums, Lēmumu un ziņojumu 52. izdevums, 269. lpp.).

107. Attiecībā uz pieteikuma iesniedzējas situāciju Valdība norādīja, ka saskaņā ar valsts tiesību aktiem rīcībnespējīga persona nevar iesniegt lūgumrakstu, lai pieprasītu aizbildņa maiņu. Tā kā pieteikuma iesniedzēja uzskatīja, ka viņas tēvs adoptētājs nav viņai piemērots aizbildnis, par aizbildņu uzraudzību atbildīgās iestādes (Kauņas pilsētas domes Sociālo pakalpojumu departaments) vai prokurors varēja iesniegt prasības pieteikumu, lūdzot atsākt tiesvedību. Tomēr Kauņas pilsētas rajona tiesa pieņēma pieteikuma iesniedzējas lūgumu atsākt tiesvedību un 2005. gada 7. novembrī ļoti rūpīgi izskatīja lietu.

108. Tiesas sēdē 2005. gada 7. novembrī Kauņas pilsētas rajona tiesā piedalījās pieteikuma iesniedzēja, viņas aizbildnis (viņas tēvs adoptētājs) un viņa advokāts un D. G., kā arī attiecīgo valsts iestāžu pārstāvji. Lai gan Valdība atzina, ka tiesas sēdē pieteikuma iesniedzēja lūdza atsevišķa advokāta palīdzību, tā apgalvoja arī, ka tiesa nevarēja apmierināt šo pieteikuma iesniedzējas lūgumu, jo ar 2000. gada 15. septembra lēmumu bija atzīta viņas rīcībnespēja. Tomēr pieteikuma iesniedzējas intereses aizstāvēja Kedaiņu pansionāta pārstāvis, Sociālo pakalpojumu departamenta pārstāvis un prokurors.

109. Valdība apgalvoja, ka 2005. gada 7. novembra sēdes laikā pieteikuma iesniedzēja nebija uzturējusi savu lūgumu par viņas jauno aizbildni iecelt D. G. Pretēji Tiesai iesniegtajiem apgalvojumiem pieteikuma iesniedzēja attiecīgajā sēdē piekrita tam, ka viņas aizbildnis arī turpmāk būs viņas tēvs adoptētājs, sakot, ka mīl viņu, bet izteica vēlmi atstāt Kedaiņu pansionātu. Spriežot pēc stenogrammas, valdībai šķita, ka pieteikuma iesniedzēja šo vēlmi puda pirms nevis pēc pārtraukuma; tas neatbilst viņas apgalvojumam, ka nepaklausības gadījumā viņai “esot draudēts ar ierobežojumiem”.

110. Valdība norādīja, ka saskaņā ar Civilprocesa kodeksa 507. panta 3. punktu sēdē, kurā lemj par aizbildņa iecelšanu, ir jāpiedalās aizbildņu pārraudzības iestādes pārstāvim, kuram ir jādara zināmi tiesai šīs iestādes atzinumi, un personai, kas ieceļama par aizbildni. Tā kā abas šīs personas bija piedalījušās 2004. gada 21. janvāra sēdē, Kauņas pilsētas rajona tiesa savā 2005. gada 17. novembra lēmumā bija pamatoti secinājuši, ka 2004. gada 21. janvāra sēdē pieteikuma iesniedzēja bija pienācīgi pārstāvēta, un tādējādi nebija pārkāpts noteikums, pamatojoties uz kuru pieteikuma iesniedzēja pieprasīja atsākt tiesvedību.

111. Visbeidzot savos 2008. gada 15. septembra apsvērumos Valdība norādīja, ka attiecībā uz tiesvedību rīcībnespējas jautājumā ministrijas ir sagatavojušas Civilkodeksa un Civilprocesa kodeksa grozījumus, kas tiks iesniegti parlamentam. Ierosinātajos grozījumos paredzēts, ka tiesā personu, attiecībā uz kuru sāka tiesvedība rīcībnespējas jautājumā, obligāti jāpārstāv advokātam.

Nemot vērā izklāstītos argumentus, Valdība uzskatīja, ka pieteikuma iesniedzējas sūdzība ir acīmredzami nepamatota.

3. *Personas, kas iestājas lietā*

112. Hārvarda Universitātes Juridiskās skolas [*Harvard Law School*] pārstāvji apgalvoja, ka tiesai vai citai tiesu iestādei vienmēr ir jānodrošina, lai pārstāvis rīkotos tikai rīcībnespējīgās personas interesēs. Ikvienā gadījumā, kad, objektīvi raugoties, ir skaidrs, ka pārstāvētā persona nepiekrīt pārstāvja veiktajiem pasākumiem, tiesu iestādēm ir jāizskata šie jautājumi. Tiesu iestādēm jāveic rūpīga papildu pārraudzība tajos gadījumos, kad starp personu un tiesu ir starpnieks, piemēram, gadījumos, kad personu pārstāv kāda cita persona. Tas attiecas arī uz gadījumu, kad pārstāvi iecēlusi tiesa.

113. Valstu cilvēktiesību iestāžu Eiropas grupa norādīja, ka Eiropas Cilvēktiesību konvencija garantē tiesības un brīvības, kas jāaizsargā neatkarīgi no personas rīcībnespējas pakāpes. Šīs grupas pārstāvji uzskatīja arī, ka ir svarīgi pieminēt Tiesas spriedumu lietā “*Vinterverps [Winterwerp]* pret Nīderlandi” (1979. gada 24. oktobris, A sēriju, Nr. 33), kurā Tiesa atzina, ka, lai gan garīgas slimības dēļ var būt likumīgi zināmā mērā ierobežot “tiesības vērsties tiesā”, šāda rīcība nevar attaisnot pilnīgu 6. panta 1. punktā paredzēto tiesību neesamību.

B. Tiesas vērtējums

1. Pieņemamība

114. Puses neapstrīdēja Konvencijas pilsonisko tiesību sadaļas 6. panta piemērojamību attiecīgajai tiesvedībai, un Tiesa neuzskata, ka ir iemesls lemt citādi (skat. jau minēto spriedumu *Vinterverpa* lietā, 73. punktu, un 1999. gada 5. jūlija spriedumu lietā “*Maters [Matter]* pret Slovēniju”, Nr. 31534/96, 51. punktu).

115. Tiesa norāda, ka pieteikuma iesniedzējas sūdzības nav acīmredzami nepamatotas Konvencijas 35. panta 3. punkta nozīmē. Tā arī norāda, ka tās nav nepieņemamas nekādu citu iemeslu dēļ. Tāpēc tās jāpasludina par pieņemamām.

2. Pamatojība

a) Vispārējie principi

116. Vairākumā lietu, ko tā izskatījusi iepriekš un kurās ir iesaistītas garīgi slimas personas, valstu tiesvedības ir bijušas saistītas ar šo personu aizturēšanu, un tāpēc šīs lietas ir izskatītas saskaņā ar Konvencijas 5. pantu. Tomēr Tiesa ir konsekventi lēmusi, ka Konvencijas 5. panta 1. un 4. punktā noteiktās “procesuālās garantijas” kopumā ir līdzīgas tām, kas nodrošinātas Konvencijas 6. panta 1. punktā (skat. 2012. gada 17. janvāra spriedumu lietā “*Staņevs [Stanev]* pret Bulgāriju” [GC], Nr. 36760/06, 232. punktu, un šajā spriedumā minēto judikatūru). Tāpēc, lemjot par to, vai tiesvedība šajā lietā attiecībā uz aizbildņa maiņu bija taisnīga, Tiesa *mutatis mutandis* ņems vērā savu judikatūru attiecībā uz Konvencijas 5. panta 1. punkta e) apakšpunktu un 5. panta 4. punktu.

117. Saistībā ar Konvencijas 6. panta 1. punktu Tiesa atzīst, ka gadījumos, kas saistīti ar garīgi slimām personām valsts tiesām jānodrošina zināma brīvība, novērtējot situāciju. Tātad tās, piemēram, var veikt atbilstīgus procesuālus pasākumus, lai nodrošinātu pienācīgu tiesas

---

spriešanu, attiecīgās personas veselības aizsardzību utt. (skat. spriedumu lietā “Štukaturovs [Shtukaturov] pret Krieviju”, Nr. 44009/05, 68. punktu, *ECHR* 2008).

118. Tiesa piekrīt, ka var būt situācijas, kurās rīcībnespējīga persona pilnībā nespēj paust loģisku viedokli vai sniegt pienācīgus norādījumus advokātam. Tomēr tā uzskata, ka daudzos gadījumos tas, ka personai ir iecelts aizbildnis tāpēc, ka tā nespēj pārvaldīt savas lietas, nenozīmē, ka šī persona nespēj paust savu viedokli par situāciju un tādējādi tai nevar rasties domstarpības ar tās aizbildni. Šādos gadījumos, kad iespējamās domstarpības var būtiski ietekmēt personas tiesisko situāciju, piemēram, gadījumā, kad tiek ierosināts mainīt aizbildni, ir būtiski, lai attiecīgā persona varētu vērsties tiesā un tikt uzklausīta vai nu personiski vai vajadzības gadījumā ar pārstāvja starpniecību. Garīgas slimības dēļ šo tiesību īstenošanu var ierobežot vai pārveidot, bet tādā veidā nevar attaisnot šo tiesību būtības mazināšanu, izņemot ārkārtas gadījumus, piemēram, tādus, kā minēts iepriekš. Noteikti var būt nepieciešamas īpašas procesuālās garantijas, lai aizsargātu to personu intereses, kuras savas garīgās veselības stāvokļa dēļ nespēj rīkoties pilnīgi patstāvīgi (skat. *mutatis mutandis* spriedumu Vinterverpa lietā, citēts iepriekš, 60. punktu).

119. Tiesa atkārtoti norāda, ka pamatprincips, kas jāņem vērā, piemērojot 6. pantu, ir taisnīgums. Arī gadījumos, kad, neraugoties uz visām turpmākajām grūtībām, pieteikuma iesniedzējs ierodas tiesā bez advokāta un viņam izdodas aizstāvēt savu lietu, tik un tā ir jāizvērtē, vai process bija taisnīgs (skat. *mutatis mutandis* spriedumu lietā “Makvaikers [McVicar] pret Apvienoto Karalisti”, Nr. 46311/99, 50.–51. punkts, *ECHR* 2002-III). Tiesa atgādina arī to, ka ir svarīgi nodrošināt taisnīgu tiesas spriešanu un to, lai puse civilā tiesvedībā varētu tajā efektīvi piedalīties un *inter alia* izvirzīt jautājumus, atbalstot savu prasību. Tāpat kā attiecībā uz pārējiem 6. panta aspektiem, arī šajā gadījumā, novērtējot procesu pienācīgumu un taisnīgumu, tiks ņemts vērā tas, cik svarīgs pieteikuma iesniedzējam ir lietas iznākums (skat. spriedumu lietā “P., C. un S. pret Apvienoto Karalisti”, Nr. 56547/00, 91. punktu, *ECHR* 2002-VI).

b) Piemērošana šajā gadījumā

120. Attiecībā uz šīs lietas apstākļiem Tiesa vēlreiz norāda, ka tā nevar izskatīt jautājumu par pieteikuma iesniedzējas pirmā aizbildņa iecelšanu (skat. 99. punktu iepriekš). Tomēr Tiesa nevar ņemt vērā to, ka toreiz, 2000. gadā, pieteikuma iesniedzēja nepedalījās tiesas sēdē, kur tika lemts par viņas rīcībnespēju. Nekas neliecina par to, ka tiesa pēc savas ierosmes informējusi pieteikuma iesniedzēju par tiesas sēdi, kas attiecās uz viņas personīgo neatkarību gandrīz visās dzīves jomās, tostarp paredzēja iespējamu brīvības ierobežošanu (skat. 12. punktu iepriekš). Turklāt Kauņas pilsētas rajona tiesas 2000. gada 15. septembra lēmumā ir redzams, ka tā lēma, pamatojoties tikai uz ārstu komisijas atzinumu un nezaicinot šos ārstus uz tiesas sēdi, lai varētu tos izjautāt. Turklāt tiesa arī neizsauca liecināt nevienu no pārējiem lieciniekiem, kuri būtu varējuši radīt priekšstatu par pieteikuma iesniedzējas personību. Tāpēc pieteikuma iesniedzēja nekādā veidā nevarēja piedalīties tiesvedībā Kauņas pilsētas rajona tiesā. Tā kā pieteikuma iesniedzējas iespējamā garīgā slimība pēc būtības bija konstatēta, galvenokārt pamatojoties uz viņas personības iezīmēm, viņas liecības būtu bijusi svarīga lietas izklāsta daļa un faktiski vienīgais veids, kā nodrošināt abu pušu uzklaušanās principa ievērošanu tiesvedībā (skat. *mutatis mutandis* 2007. gada 10. maija spriedumu lietā “Kovaļovs [Kovalev] pret Krieviju”, Nr. 78145/01, 35.–37. punktu, kā arī 13. principu Eiropas Padomes Ieteikumā Nr. R (99) 4).

121. Tiesa norāda arī, ka 2004. gada 21. janvārī Kauņas pilsētas rajona tiesa par pieteikuma iesniedzējas likumīgo aizbildni iecēla viņas tēvu adoptētāju. Arī šoreiz pieteikuma iesniedzēja

---

netika uzaicināta uz tiesas sēdi, jo tiesa acīmredzot uzskatīja, ka viņas klātbūtne nav nepieciešama.

122. Nākamo Tiesa izskata 2005. gadā notikušo tiesvedību par aizbildņa maiņu. Tiesa norāda, ka nekas neliecina par to, ka tolaik pieteikuma iesniedzējas rīcībnespēja būtu bijusi tāda, ka viņas personīgā klātbūtne tiesas sēdēs būtu nelietderīga. Lai gan veselības aprūpes jomas amatpersonas uzskatīja, ka 2000. gadā viņai nebija nepieciešams piedalīties tiesvedībā saistībā ar viņas pirmā aizbildņa iecelšanu, jo viņa acīmredzami nespēja paust objektīvu viedokli (skat. 11. punktu iepriekš), viņa tomēr piedalījās 2005. gada 7. novembra tiesas sēdē saistībā ar aizbildņa maiņu. Viņa patiešām ne tikai nešaubīgi norādīja, ka uztur spēkā savu lūgumu atsākt tiesvedību aizbildnības jautājumā, un lūdza, lai viņai palīdz advokāts, bet arī izteica vairākus argumentus par tiesvedību un pauda skaidru viedokli dažādos jautājumos. Pieteikuma iesniedzēja īpaši uzsvēra, ka viņa nebija uzaicināta uz tiesas sēdi, kurā par viņas aizbildni iecēla viņas tēvu adoptētāju. Viņa arī pauda vēlmi atstāt Kedaiņu pansionātu. Ņemot vērā, ka pieteikuma iesniedzējai ir bijušas psihiatriskas problēmas, un attiecīgo juridisko jautājumu sarežģītību, Tiesa uzskata, ka pieteikuma iesniedzējai bija jānodrošina advokāts.

123. Valdība apgalvoja, ka Kauņas pilsētas rajona tiesas atzinums, ka rīcībnespējīgo pieteikuma iesniedzēju pienācīgi pārstāvēja viņas tēva adoptētāja advokāts, ir pareizs un atbilstīgs valsts tiesību aktiem. Tomēr galvenais sūdzības aspekts ir nevis lēmuma likumīgums, bet gan tiesvedības taisnīgums Konvencijas un Tiesas judikatūras skatījumā.

124. Izvērtējot Tiesas rīcībā esošos materiālus, ir redzams, ka attiecības starp pieteikuma iesniedzēju un viņas tēvu adoptētāju ne vienmēr ir bijušas labas. Tieši pretēji, pieteikuma iesniedzēja vairākkārt vērsusies valsts iestādēs, apgalvojot, ka starp viņiem bija strīdi, kas beidzās ar viņas rīcībnespējas un brīvības atņemšanu (skat. 32., 33. un 60. punktu iepriekš). Turklāt arī sociālie dienesti bija ievērojuši pieteikuma iesniedzējas un viņas tēva adoptētāja nesaskaņas (skat. 18. punktu iepriekš). Visbeidzot, pieteikuma iesniedzējas tēvs adoptētājs pats vismaz vienreiz bija atzinis, ka viņu attiecības ir saspringtas (skat. 14. punktu iepriekš). Tāpēc Tiesa atzīst par pamatotu pieteikuma iesniedzējas argumentu, ka viņas un viņas likumīgā aizbildņa pretrunīgo interešu dēļ viņas aizbildņa advokāts nekādā gadījumā nevar pienācīgi pārstāvēt viņas intereses. Tiesa uzskata, ka taisnīgas lietas izskatīšanas labad bija jāļauj pieteikuma iesniedzējai izmantot pašai sava advokāta palīdzību.

125. Valdība apgalvoja, ka tiesas sēdē, kurā lietu izskatīja pēc būtības, piedalījās sociālo dienestu pārstāvis un rajona prokurors, kas aizstāvēja pieteikuma iesniedzējas intereses. Tomēr Tiesa uzskata, ka viņu klātbūtne tiesas sēdēs nenodrošināja pilnīgu abu pušu uzklaušīšanu. 2005. gada 7. novembra sēdes stenogramma liecina, ka sociālo dienestu pārstāvji, prokurors, Kedaiņu pansionāta un Kauņas psihiatriskās slimnīcas ārsti noteikti atbalstīja pieteikuma iesniedzējas tēva adoptētāja nostāju, ka viņam arī turpmāk jābūt D. D. aizbildnim.

126. Visbeidzot Tiesa atgādina, ka tai vienmēr ir jānovērtē tiesvedība kopumā (skat. 2001. gada 19. decembra spriedumu lietā “C. G. pret Apvienoto Karalisti”, Nr. 43373/98, 35. punktu). Attiecībā uz to, kādā garā tika noturēta 2005. gada 7. novembra sēde, Tiesa norāda, ka tiesnese noraidīja D. G. lūgumu veikt sēdes audioierakstu. Tāpēc, lai gan Valdība to noliedz, Tiesa nevar ignorēt pieteikuma iesniedzējas sūdzību par to, ka tiesnese neatļāva viņai sēdēt blakus D. G. — vienīgajam cilvēkam, kam pieteikuma iesniedzēja uzticējās. Tāpat Tiesa nevar ignorēt apgalvojumu, ka pārtraukumā pieteikuma iesniedzēju piespieda atstāt sēžu zāli un doties uz tiesneses kabinetu un ka pēc tam pieteikuma iesniedzēja pauda savu piekrišanu (skat. 41. un 42. punktu iepriekš). Ņemot vērā šos faktus,

---

Tiesa uzskata, ka sēdes kopējā atmosfēra vēl vairāk pastiprināja pieteikuma iesniedzējas izolētības un mazvērtīguma sajūtu, radot viņai daudz lielāku emocionālo pārdzīvojumu, nekā tas būtu bijis gadījumā, ja viņu būtu pārstāvējis advokāts.

127. Paturot prātā iepriekš izklāstītos apsvērumus un ņemot vērā notikumus, kas risinājās, pirms tika izskatīts pieteikuma iesniedzējas lūgums atsākt tiesvedību aizbildnības jautājumā, Tiesa secina, ka 2005. gada 7. novembra tiesvedība Kauņas pilsētas rajona tiesā nebija taisnīga. Tāpēc ir jānoraida Valdības sākotnējā iebilde par to, ka pieteikuma iesniedzēja prasības pieteikumu iesniedza ļaunprātīgi. Tiesa nospriež, ka tika pārkāpts Konvencijas 6. panta 1. punkts.

III. KONVENCIJAS 5. PANTA 1. PUNKTA IESPĒJAMĀIS PĀRKĀPUMS

128. Saskaņā ar Konvencijas 5. panta 1. punktu pieteikuma iesniedzēja sūdzējās, ka viņas piespiedu uzņemšana Kedaiņu pansionātā bijusi nelikumīga. Attiecīgajā 5. panta daļā noteikts:

“1. Ikvienam ir tiesības uz personisko brīvību un drošību. Nevienam nedrīkst atņemt brīvību, izņemot sekojošos gadījumos un likumā noteiktā kārtībā:

...

e) ja likumīgi tiek aizturētas [...] garīgi slimas personas [...].”

A. Pušu argumenti

1. Pieteikuma iesniedzēja

129. Pieteikuma iesniedzēja uzturēja savas prasības. Viņa apgalvoja, ka viņas piespiedu uzņemšana Kedaiņu pansionātā pēc 2004. gada 2. augusta ir uzskatāma par “brīvības atņemšanu” Konvencijas 5. panta 1. punkta nozīmē.

130. Attiecībā uz savas sūdzības objektīvo daļu pieteikuma iesniedzēja apgalvoja, ka viņas brīvība bija ierobežota, jo viņai bija jādzīvo pansionātā un viņas ikdienas dzīve tika ārkārtīgi kontrolēta. Pieteikuma iesniedzēja, tāpat kā pārējie iemītnieki, nedrīkstēja atstāt Kedaiņu pansionāta teritoriju. Ja iemītnieks bez atļaujas atstāja pansionātu, direktoram bija nekavējoties jāziņo policijai. Pieteikuma iesniedzēja divas reizes, 2006. un 2007. gadā, centās aizbēgt, bet policija viņu atveda atpakaļ. Turklāt pieteikuma iesniedzēju pilnībā kontrolēja iestādes darbinieki, kuri varēja viņu piespiest dzert zāles, izolēt vai sasiet, kā tas notika, piemēram, 2005. gada 25. janvārī. Prokurors konstatēja, ka tajā dienā pieteikuma iesniedzēju piesēja pie gultas atsevišķā istabā un ar varu deva zāles, pārkāpjot iestādes iekšējos noteikumus. Apmeklējot Kedaiņu pansionātu, būtu skaidrs, ka lielākā daļa iemītnieku ir stipri sazāļoti.

131. Turklāt pieteikuma iesniedzēja sūdzējās, ka darbinieki kontrolē visas viņas dzīves jomas. Lai gan teorētiski viņu drīkstēja apciemot cilvēki, kas nav iestādes iemītnieki, viņa šīs tiesības varēja īstenot tikai tad, ja to atļāva direktors. Pēc viņas uzņemšanas Kedaiņu pansionātā 2004. gadā ilgu laiku viņu drīkstēja apmeklēt tikai viņas aizbildnis.

Pieteikuma iesniedzēja apgalvoja, ka viņa nedrīkstējusi izlemt, vai un kad palikt gultā, viņai bijušas pieejamas ļoti ierobežotas nodarbes, viņa — kā pieaudzis cilvēks — nav varējusi lemt

---

par ikdienišķām lietām kā citi pieaugušie, piemēram, par uzturu, ikdienas darbībām un sociālajiem kontaktiem. Viņu pastāvīgi uzraudzīja.

132. Attiecībā uz savas sūdzības subjektīvo daļu pieteikuma iesniedzēja norādīja, ka viņas lieta ir pilnīgi pretēja lietai “H. M. pret Šveici” (Nr. 39187/98, 47. punkts, *ECHR* 2002-II), kurā pieteikuma iesniedzēja bija piekritusi savai uzņemšanai ārstniecības iestādē. Šajā gadījumā pieteikuma iesniedzējai nelūdzta izteikt viedokli ne, uzņemot viņu Kedaiņu pansionātā, nedz laikā, kamēr viņa tur atradās piespiedu kārtā. Tomēr saskaņā ar Lietuvas tiesību aktiem patiesībā nav svarīgi, vai viņa ir vai nav piekritusi savai aizturēšanai, jo atbilstīgi šiem tiesību aktiem rīcībnespējīga persona, kurai ir iecelts aizbildnis, vairs nav tiesību subjekts un zaudē spēju pieņemt jebkārus lēmumus. Tomēr, lai gan juridiski viņa bija rīcībnespējīga, faktiski viņa spēja paust piekrišanu. Viņa bija kategoriski iebildusi pret turpmāku piespiedu atrašanos šajā iestādē, ko viņa visspilgtāk pauda, divreiz bēgot no iestādes, izsakot argumentus tiesā, sarakstoties ar dažādām valsts iestādēm un visbeidzot — iesniedzot sūdzību tiesā.

133. Kopumā pieteikuma iesniedzējas piespiedu uzņemšana Kedaiņu pansionātā un turēšana tur pēc 2004. gada 2. augusta bija brīvības atņemšana Konvencijas 5. panta 1. punkta nozīmē.

134. Visbeidzot pieteikuma iesniedzēja apgalvoja, ka viņas uzņemšana Kedaiņu pansionātā bija nelikumīga. Iestādes, kas bija saistītas ar viņas ievietošanu psihiatriskajā ārstniecības iestādē vai kas pārraudzīja aizbildņa darbības, neapsvēra iespēju par citiem mazāk ierobežojošiem, uz dzīvi kopienā balstītiem pasākumiem, kas būtu bijuši piemērotāki, lai novērstu pieteikuma iesniedzējas garīgās veselības problēmas. Tā vietā tās vienkārši izpildīja aizbildņa lūgumu ievietot pieteikuma iesniedzēju pansionātā. Vissvarīgāk ir tas, ka pieteikuma iesniedzēju pilnībā izslēdza no lēmuma pieņemšanas procesa. Tādējādi pieteikuma iesniedzēja uzskata, ka viņas aizturēšana ir patvaļīga un pretrunā Konvencijas 5. panta 1. punkta e) apakšpunktam.

2. Valdība

135. Valdība apgalvoja, ka šajā gadījumā Konvencijas 5. pants nav piemērojams. Tā apgalvoja, ka Kedaiņu pansionāts ir iestāde, kas sniedz sociālos pakalpojumus, nevis veic piespiedu ārstēšanu psihiatriskai ārstniecības iestādei atbilstīgā režīmā. Lai gan jāatzīst, ka Kedaiņu pansionāts tomēr sniedz dažus ārstēšanas pakalpojumus, šīs iestādes galvenās funkcijas nav hospitalizācija un ārstēšana. Tā kā Kedaiņu pansionātam ir jānodrošina tādu pilngadīgu personu aprūpe, kurām ir garīgās veselības problēmas, daži pieteikuma iesniedzējai piemērotie ierobežojumi atbilda šīs iestādes būtībai un nebija nekas vairāk par parastu prasību izpildi (1988. gada 28. novembra spriedums lietā “Nīlsens [*Nielsen*] pret Dāniju”, 72. punkts, A sēriju Nr. 144).

136. Attiecībā uz pieteikuma iesniedzējas situāciju Valdība apgalvoja, ka līdz 2007. gada septembrim pieteikuma iesniedzēja dzīvoja Kedaiņu pansionāta daļā “Apytalaukis”, kas bija atvērta tipa iestāde. Lai gan tās teritorija ir iežogota, vārti nebija aizslēgti un iemītnieki, kad vēlējās, varēja atstāt teritoriju. Ēkas durvis nebija slēgtas. Tādi paši apstākļi bija arī pēc pieteikuma iesniedzējas pārvietošanas, turklāt teritorija pat nebija iežogota. Kedaiņu pansionāta darbinieki norādīja, ka pieteikuma iesniedzēja ne vienmēr ievērojusi iestādes iekšējos noteikumus un pirms teritorijas atstāšanas un došanās pastaigā nebija informējusi personālu. Tomēr šāda rīcība netika uzskatīta par bēgšanu un pieteikuma iesniedzējai netika piemērotas sankcijas. Turklāt, līdzīgi kā faktiskajos apstākļos lietā “H. M. pret Šveici” (minēta iepriekš) un izņemot starpgadījumu 2005. gada 25. janvārī, pieteikuma iesniedzēja

---

nekad nav ievietota stingrās uzraudzības palātā. Turklāt viņa brīvi varēja uzturēt personiskus kontaktus, rakstīt un saņemt vēstules, praktizēt reliģiju un izmantot telefonu.

137. Attiecībā uz pieteikuma iesniedzējas ārstēšanu Kedaiņu pensionātā Valdība apgalvoja, ka, izņemot 2005. gada 25. janvāra starpgadījumu, viņai zāles ar varu nav dotas. Ikreiz, kad viņai bija jālieto zāles, psihiatrs bija runājis ar viņu un izskaidrojis ārstēšanas nepieciešamību. Bija periodi, kad pieteikuma iesniedzēja atteicās lietot zāles; pēc šiem periodiem viņas garīgās veselības stāvoklis vienmēr bija pasliktinājies. Tomēr pēc kāda laika pieteikuma iesniedzēja bija piekritusi ārstu argumentiem un atļāvusi turpināt ārstēšanu. Sociālā un veselības aprūpe, ko viņa bija saņēmusi Kedaiņu pensionātā, bija labvēlīgi ietekmējusi pieteikuma iesniedzēju, jo viņas garīgās veselības stāvoklis ir stabilizējies. Kopš viņas uzņemšanas Kedaiņu pensionātā viņa ne reizi nav hospitalizēta, turpretī līdz tam viņu hospitalizēja vismaz vienreiz gadā.

Kopumā visi tie nedaudzie ierobežojumi, kas pieteikuma iesniedzējai bija noteikti Kedaiņu pensionātā, ņemot vērā viņas garīgās slimības nopietnību, bija nepieciešami, bija viņas interesēs un nepārsniedza parastās prasības, kas saistītas ar tādas sociālās aprūpes iestādes pienākumiem, kura aprūpē iemītniekus ar garīgās veselības problēmām.

138. Valdība norādīja arī, ka pieteikuma iesniedzēju uzņēma Kedaiņu pensionātā, pamatojoties uz viņas aizbildņa, nevis valsts vai pašvaldības iestāžu lēmumu. Tā kā pieteikuma iesniedzējas tēvs adoptētājs bija viņas aizbildnis, viņš bija pilnvarots rīkoties viņas vārdā un īstenot un aizsargāt viņas tiesības un intereses. Turklāt pašvaldības un valsts iestādēm, pārbaudot pieteikuma iesniedzējas situāciju un garīgo stāvokli, bija jāpilda svarīgs uzdevums — jāpārlicinās, kas ir pieteikuma iesniedzējas interesēs, un šīs iestādes nodrošināja nepieciešamos aizsardzības pasākumus pret patvaļīgiem aizbildņa lēmumiem.

139. Attiecībā uz pieteikuma iesniedzējas lietas subjektīvo daļu Valdība apgalvoja, ka pieteikuma iesniedzēja bija rīcībnespējīga un tādēļ nespēja pieņemt lēmumu par to, vai piekrist vai nepiekrist uzņemšanai pensionātā. Par viņas dzīvesvietu varēja lemt viņas aizbildnis, nevis iestādes.

140. Ņemot vērā izklāstītos apsvērumus, Valdība apgalvoja, ka šī prasības pieteikuma daļa nav saderīga *ratione materiae* ar Konvencijas 5. panta 1. punktu.

141. Gadījumā, ja Tiesa atzītu, ka 5. panta 1. punkts ir piemērojams pieteikuma iesniedzējas sūdzībām, Valdība apgalvo, ka tās ir nepamatotas. Pieteikuma iesniedzējas uzņemšana Kedaiņu pensionātā bija likumīga, jo tā tika īstenota valsts tiesību aktos noteiktajā kārtībā. Saskaņā ar tiesību aktiem personu pēc viņas aizbildņa lūguma var uzņemt iestādē, ja šai personai ir garīgi traucējumi. Slimnīcā pieteikuma iesniedzēju uzņēma pēc viņas oficiālā aizbildņa lūguma tādēļ, ka bija pasliktinājies viņas garīgās veselības stāvoklis. Turklāt Valdība uzskatīja, ka iestāžu līdzdalība pieteikuma iesniedzējas uzņemšanas procedūrā nodrošināja papildu garantiju pret iespējamu ļaunprātīgu rīcību.

142. Valdība apgalvoja, ka, pat tad, ja pieteikuma iesniedzējas pārvietošanās ierobežojumus var uzskatīt par atbilstīgiem Konvencijas 4. protokola 2. panta piemērošanas jomai, šie ierobežojumi bija likumīgi un nepieciešami.

B. Tiesas vērtējums

1. Pieņemamība

143. Valdība apgalvoja, ka apstākļi, kādos pieteikuma iesniedzēja dzīvoja Kedaiņu pansionātā, nebija tik ierobežojoši, lai atbilstu Konvencijas 5. pantā noteiktajam jēdzienam “brīvības atņemšana”. Tomēr Tiesa šim apgalvojumam nevar piekrist.

144. Tā atkārtoti norāda, ka, lai noteiktu, vai ir notikusi brīvības atņemšana, vispirms ir jāizvērtē attiecīgās personas konkrētā situācija. Jāņem vērā daudzi konkrētās lietas apstākļi, piemēram, attiecīgā pasākuma veids, ilgums, sekas un īstenošanas veids (skat. 1980. gada 6. novembra spriedumu lietā “Gucardi [*Guzzardi*] pret Itāliju”, 92. punktu, A sērija, Nr. 39, un 1985. gada 28. maija spriedumu lietā “Ešingdeins [*Ashingdane*] pret Apvienoto Karalisti”, 41. punktu, A sērija, Nr. 93).

145. Tiesa arī atgādina, ka brīvības atņemšanas jēdziens 5. panta 1. punkta nozīmē ietver ne tikai objektīvo aspektu — personas ieslodzīšanu konkrētā, ierobežotā telpā uz laiku, kas nav nenozīmīgs. Tikai tad var uzskatīt, ka personai ir atņemta brīvība, ja papildus ir arī vēl subjektīvais aspekts, t. i., persona nav likumīgi piekritusi šādam ieslodzījumam (skat. *mutatis mutandis* spriedumu lietā “H. M. pret Šveici”, citēts iepriekš, 46. punktu).

146. Šajā gadījumā Tiesa norāda, ka tiek apstrīdēta pieteikuma iesniedzējas faktiskā situācija Kedaiņu pansionātā. Jebkurā gadījumā šajā jautājumā izšķirošais faktors nav tas, vai viņa bija fiziski ieslēgta Kedaiņu pansionātā. Šajā saistībā Tiesa atsaucas uz savu judikatūru, kurā tā ir lēmusi, ka personu var uzskatīt par aizturētu 5. panta 1. punkta nozīmē pat laikā, kad šī persona ir atradusies atklātā slimnīcas palātā, no kuras tā regulāri bez pavadona varējusi pārvietoties nenoslēgtā slimnīcas teritorijā, kā arī bez pavadona iziet ārpus slimnīcas (skat. spriedumu lietā “H. L. pret Apvienoto Karalisti”, Nr. 45508/99, 92. punktu, *ECHR* 2004-IX) Attiecībā uz šīs lietas apstākļiem Tiesa uzskata, ka, nosakot, vai 5. panta 1. punkts attiecas uz pieteikuma iesniedzējas situāciju, galvenais faktors, kas jāņem vērā, ir tas, ka Kedaiņu pansionāta vadība no 2004. gada 2. augusta, kad pieteikuma iesniedzēju uzņēma šajā iestādē, līdz šai dienai pilnībā un efektīvi kontrolēja zāļu lietošanu un uzraudzīja viņas stāvokļa novērtēšanu, ārstēšanu, aprūpi, dzīvi pansionātā un pārvietošanos (turpat, 91. punkts). Saskaņā ar Kedaiņu pansionāta noteikumiem pacients bez vadības atļaujas nedrīkst brīvi iziet no šīs iestādes. Valdība savos apsvērumos par pieņemamību un pamatotību pati atzinusi, ka pieteikuma iesniedzēja vismaz vienu reizi bija aizgājusi no iestādes, neinformējot tās vadību, un policija viņu atvedusi atpakaļ (skat. 29. punktu iepriekš). Turklāt Kedaiņu pansionāta direktors pilnībā kontrolē, ar kurām personām pieteikuma iesniedzēja var satīties un runāt pa telefonu (skat. 81. punktu iepriekš). Tāpēc jāuzskata, ka šajā gadījumā pieteikuma iesniedzēja tiek pastāvīgi uzraudzīta un nedrīkst brīvi iziet no pansionāta (skat. spriedumu lietā “Štorks [*Storck*] pret Vāciju”, Nr. 61603/00, 73. punktu, *ECHR* 2005-V). Jebkurš apgalvojums par pretējo būtu pārmērīga lētīcība.

147. Valdība ļoti daudz atsaucās uz Tiesas spriedumu H. M. lietā (minēts iepriekš), kurā tā bija lēmusi, ka vecāka gadagājuma pieteikuma iesniedzējas ievietošana aprūpes iestādē, lai nodrošinātu viņai nepieciešamo veselības aprūpi un pienācīgus sadzīves apstākļus un higiēnu, nav uzskatāma par brīvības atņemšanu Konvencijas 5. panta nozīmē. Tomēr katrā gadījumā ir jāizvērtē konkrētie apstākļi, un, lai gan šī lieta un H. M. lieta ir zināmā mērā līdzīgas, tās tomēr ir arī atšķirīgas. Netika konstatēts, ka H. M. būtu bijusi nespējīga paust viedokli par savu situāciju. Pretēji pieteikuma iesniedzējai šajā lietā viņa bieži minēja, ka vēlas doties uz aprūpes iestādi, un pēc tam, kad bija tur pavadījusi dažas nedēļas, piekrita tur palikt. Turklāt

---

tika veikti vairāki aizsardzības pasākumi, tostarp tiesa veica rūpīgu pārbaudi, lai nodrošinātu, ka ievietošana aprūpes iestādē ir pamatota saskaņā gan ar valsts, gan ar starptautiskajiem tiesību aktiem. Tāpēc Tiesa secināja, ka H. M. lietas faktisko apstākļu “pakāpe” jeb “intensitāte” nebija pietiekami nopietna, lai būtu pamatots atzinums, ka H. M. bija aizturēta (skat. minēto spriedumu Gucardi lietā, 93. punktu). Turpretī šajā lietā pieteikuma iesniedzēju uzņēma iestādē pēc viņas aizbildņa pieprasījuma, tiesas šajā procesā netika iesaistītas.

148. Attiecībā uz faktiskajiem apstākļiem Nīlsena lietā — otrajā lietā uz kuru atsaucās Valdība — jānorāda, ka pieteikuma iesniedzējs šajā lietā bija bērns, kuru pēc viņa mātes lūguma ārstēšanas nolūkā hospitalizēja uz stingri noteiktu laiku (piecus ar pusī mēnešus). Šajā lietā pieteikuma iesniedzēja ir darboties spējīga, pilngadīga persona, kura Kedaiņu pansionātā jau ir pavadījusi vairāk nekā septiņus gadus un kurai ir niecīgas izredzes to atstāt. Turklāt pretēji šai lietai Nīlsena ārstēšanai bija nepieciešamas regulāras sarunas un īpaša vide, nevis zāles. Visbeidzot jānorāda, ka Tiesa Nīlsena lietā atzina, ka palīdzība, ko iestādes sniedza, kad tika nolemts hospitalizēt pieteikuma iesniedzēju, bija “neliela un nebūtiska” (63. punkts), turpretī šajā gadījumā iestādēm bija būtisks ieguldījums saistībā ar pieteikuma iesniedzējas uzņemšanu Kedaiņu pansionātā un pastāvīgu dzīvošanu tajā.

149. Turpinot izvērtēšanu, Tiesa vērš uzmanību uz starpgadījumu 2005. gada 25. janvārī, kad Kedaiņu pansionāta darbinieki izolēja pieteikuma iesniedzēju. Lai gan pieteikuma iesniedzēja bija ievietota stingrās uzraudzības palātā, sazāļota un sasieta tikai uz 15–30 minūtēm, Tiesa ņem vērā, ka šis ierobežojošais pasākums ir īpaši nopietns, un norāda, ka fakti liecina, ka ir notikusi brīvības atņemšana 5. panta 1. punkta nozīmē, un šo secinājumu neietekmē salīdzinoši nelielais aizturēšanas ilgums (skat. spriedumu lietā “X pret Vāciju”, Nr. 8819/79, Komisijas 1981. gada 19. marta lēmums, DR 24, 158. un 161. lpp., un “Novotka [Novotka] pret Slovākiju” (lēm.), Nr. 47244/99, 2003. gada 4. novembris).

150. Nākamo Tiesa izvērtē subjektīvo daļu, par kuru pusēm arī radās strīds. Valdība apgalvoja, ka pieteikuma iesniedzējai *de jure* nav rīcībspējas pašai pieņemt lēmumus. Tomēr tas nozīmē, ka pieteikuma iesniedzēja arī *de facto* nespēja saprast savu situāciju (skat. spriedumu lietā “Štukaturovs pret Krieviju”, Nr. 44009/05, 198. punktu, ECHR 2008). Lai gan Tiesa atzīst, ka dažos gadījumos smagas nepieskaitāmības pakāpes dēļ persona var nebūt pilnībā spējīga piekrist vai nepiekrist ievietošanai iestādē, kas paredzēta personām ar garīgu invaliditāti, vai citā drošā vidē, tā uzskata, ka pieteikuma iesniedzējas gadījumā tā nebija. Tiesai iesniegtie dokumenti liecina, ka pieteikuma iesniedzēja piespiedu uzņemšanu Kedaiņu pansionātā subjektīvi uztvēra kā brīvības atņemšanu. Pretēji Valdības apgalvojumam viņa nekad nav uzskatījusi, ka ir piekritusi atrasties šajā iestādē un visā atrašanās laikā šajā iestādē ir nepārprotami pret to iebildusi. Pieteikuma iesniedzēja vairākkārt lūdza viņu izrakstīt no Kedaiņu pansionāta, iesniedzot valsts iestādēm vairākus iebildumus, un vienreiz viņai tika nodrošināta iespēja vērsties tiesu iestādē — Kauņas pilsētas rajona tiesā (skat. 34. un 37. punktu iepriekš). Divreiz viņa pat mēģināja bēgt no Kedaiņu pansionāta (*a fortiori* skat. minēto spriedumu Štorka lietā, 73. punktu). Kopumā, lai gan pieteikuma iesniedzējai bija atņemta rīcībspēja, viņa tomēr spēja paust savu viedokli par šo situāciju, un šādos apstākļos Tiesa secina, ka pieteikuma iesniedzēja nekad nav piekritusi pastāvīgi dzīvot Kedaiņu pansionātā.

151. Visbeidzot Tiesa norāda, ka, lai gan pieteikuma iesniedzēju uzņemt pansionātā lūdza privātpersona — viņas aizbildnis, to īstenoja valsts iestāde — Kedaiņu pansionāts. Tāpēc iestādes ir atbildīgas par situāciju, par kuru ir iesniegta sūdzība (skat. minēto spriedumu Štukaturova lietā, 110. punktu).

---

152. Ņemot vērā minētos faktus, Tiesa secina, ka no 2004. gada 2. augusta līdz šai dienai pieteikuma iesniedzējai ir bijusi atņemta brīvība Konvencijas 5. panta 1. punkta nozīmē.

153. Tiesa norāda, ka šī sūdzība nav acīmredzami nepamatota Konvencijas 35. panta 3. punkta nozīmē. Tiesa vēl piebilst, ka nav nekādu citu iemeslu, kuru dēļ šo sūdzību varētu uzskatīt par nepieņemamu. Tāpēc tā jāpasludina par pieņemamu.

2. Pamatotība

154. Valdība apgalvoja, ka pieteikuma iesniedzēju Kedaiņu pensionātā uzņēma likumīgi. Tiesa atzīst, ka pieteikuma iesniedzējas piespiedu uzņemšana bija likumīga, ja šo jēdzienu skaidro šaurā nozīmē, ņemot vērā pieteikuma iesniedzējas piespiedu uzņemšanas formālu atbilstību valsts tiesību aktos noteiktajām procesuālajām un materiālajām prasībām (skat. iepriekš 79. punktu). Šķiet, ka, lai pieteikuma iesniedzēju uzņemtu pensionātā, bija nepieciešama tikai viņas oficiālā aizbildņa, viņas tēva adoptētāja, kas arī sākumā bija lūdzis uzņemt pieteikuma iesniedzēju Kedaiņu pensionātā, piekrišana.

155. Tomēr Tiesa atkārtoti norāda, ka jēdzienam “likumīgs” 5. panta 1. punkta e) apakšpunkta nozīmē, ir arī plašāka nozīme. Jēdziens “likumā noteiktā kārtībā” ir pamatots ar taisnīgu un pienācīgu procedūru, proti, ka ikviens pasākums, kura mērķis ir personas brīvības atņemšana, jānosaka un jāizpilda atbilstīgai iestādei, un tam nevajadzētu būt patvaļīgam (skat. minēto spriedumu Vinterverpa lietā, 45. punktu).

156. Tiesa atgādina arī, ka Vinterverpa lietā (39. punkts) tā minēja trīs obligātus nosacījumus, kam jābūt izpildītiem, lai varētu uzskatīt, ka ir notikusi garīgi slimas personas likumīga aizturēšana 5. panta 1. punkta e) apakšpunkta nozīmē: izņemot ārkārtas gadījumus, jāpierāda, ka attiecīgā persona ir garīgi slima, respektīvi, kompetentai iestādei, pamatojoties uz objektīviem ārstu izmeklējumiem, jākonstatē, ka personai patiešām ir garīgi traucējumi; šiem garīgajiem traucējumiem jābūt tik nopietniem, lai personu patiešām būtu nepieciešams aizturēt; un ilglaicīga aizturēšana ir likumīga vienīgi tikmēr, kamēr pastāv šie traucējumi.

157. Attiecībā uz šo lietu Tiesa norāda, ka tieši dažas nedēļas pirms pieteikuma iesniedzējas ievietošanas Kedaiņu pensionātā 2004. gada 2. augustā pieteikuma iesniedzēja bija uzņemta un izmeklēta Kauņas Psihiatriskajā slimnīcā (salīdzinājumam skat. minēto spriedumu Staņeva lietā, 165. punktu). Slimnīcas ārstu komisija secināja, ka šajā laikā pieteikuma iesniedzēja slimoja ar nepārtrauktas norises paranoīdu šizofrēniju. Komisijas ārsti uzskatīja, ka pieteikuma iesniedzējai piemērotāk būtu dzīvot sociālās aprūpes iestādē, kas paredzēta cilvēkiem ar garīgu invaliditāti. Tiesa norāda arī, ka drīz pēc tam kāds sociālais darbinieks bija secinājis, ka pieteikuma iesniedzēja nespēj dzīvot viena, jo nespēj rūpēties par sevi, nesaprot naudas vērtību, neuzkopj dzīvokli un izsalkusi klaiņo pa pilsētu. Tiesa ņem vērā arī šā sociālā darbinieka liecību par pieteikuma iesniedzējas uzvedības neprognozējamību, jo dažreiz viņa sadusmojās uz cilvēkiem un bez iemesla kļiedza uz viņiem (skat. 22. un 23. punktu iepriekš). Tāpēc, atgādinot faktu, ka pieteikuma iesniedzēja kopš 1979. gada ir slimojusi ar smagām psihiskām slimībām, Tiesa ir gatava atzīt, ka bija ticami pierādīts, ka pieteikuma iesniedzējas garīgie traucējumi bija tādi un tik nopietni, lai pamatotu piespiedu aizturēšanu, un tāpēc viņas gadījumā bija izpildīti Vinterverpa lietā norādītie nosacījumi. Turklāt Tiesa uzskata, ka šajos apstākļos nebija pieejami citi pasākumi. Sociālais darbinieks minēja, ka pieteikuma iesniedzējas tēvs adoptētājs, kas bija viņas likumīgais aizbildnis, nespēja “tikt galā ar viņu” (skat. 23. punktu iepriekš). Šajā ziņā Tiesa ņem vērā arī faktu, ka pat pēc izrakstīšanas no aprūpes iestādes un aizvešanas uz sava tēva adoptētāja dzīvokli pieteikuma iesniedzēja aizbēga un policija viņu atrada tikai pēc trīs mēnešiem

---

(skat. 29. punktu iepriekš). Šajos apstākļos Tiesa secina, ka pieteikuma iesniedzējas piespiedu aizturēšana bija nepieciešama (skat. minēto spriedumu Staņeva lietā, 143. punktu) un citi pasākumi nebija atbilstīgi. Visbeidzot Tiesa norāda un pieteikuma iesniedzēja neapstrīd, ka šādās situācijās valsts tiesību aktos nav paredzēts, ka par ievietošanu sociālās aprūpes iestādē jālemj tiesai (salīdzinājumam skat. 2011. gada 11. oktobra spriedumu lietā “Gorobets [Gorobet] pret Moldovu”, Nr. 30951/10, 40. punktu).

158. Ņemot vērā minētos faktus, Tiesai nav citas iespējas kā atzīt, ka pieteikuma iesniedzējas aizturēšana Kedaiņu pensionātā 2004. gada 2. augustā bija likumīga Konvencijas 5. panta 1. punkta e) apakšpunkta nozīmē. Tātad nav noticis 5. panta 1. punkta pārkāpums.

IV. KONVENCIJAS 5. PANTA 4. PUNKTA IESPĒJAMĀIS PĀRKĀPUMS

159. Pieteikuma iesniedzēja sūdzējās, ka viņa nespēj panākt izrakstīšanu no Kedaiņu pansionāta. Konvencijas 5. panta 4. punktā, uz kuru atsaucās pieteikuma iesniedzēja, noteikts:

“Jebkura persona, kurai aizturot vai apcietinot atņemta brīvība, var ierosināt procesu, kurā tiesa nekavējoties nosaka viņa aizturēšanas likumīgumu un nolemj viņu atbrīvot, ja aizturēšana nav bijusi likumīga.”

A. Pušu argumenti

160. Pieteikuma iesniedzēja apgalvoja, ka viņa uzņemta Kedaiņu pansionātā pēc viņas aizbildņa lūguma un ar administratīvās komisijas atļauju. To, vai šāda hospitalizācija bija likumīga, tiesa neizskatīja nedz uzņemšanas laikā, nedz pēc tam. Tā kā pieteikuma iesniedzējai bija atņemta rīcībspēja, viņa apgalvoja, ka viņa nav varējusi patstāvīgi izmantot nekādus tiesiskās aizsardzības līdzekļus, lai apstrīdētu savu piespiedu hospitalizāciju. Attiecībā uz to, ka pieteikuma iesniedzēja, iespējams, varēja lūgt prokuratūrai veikt izmeklēšanu, jānorāda, ka šo līdzekli *per se* nevar uzskatīt par lietas pārskatīšanu tiesā atbilstīgi 5. panta 4. punkta prasībām. Attiecībā uz Valdības norādītajām iespējām, proti, iespēju lūgt sociālajiem dienestiem vai prokuroram ierosināt pieteikuma iesniedzēja veselības stāvokļa pārbaudi, jānorāda, ka šīs procedūras bija diskrecionāras. Jebkurā gadījumā pieteikuma iesniedzēja bija iesniegusi vairākas sūdzības gan prokuratūrai, gan citām iestādēm, kas vienprātīgi secināja, ka hospitalizācija Kedaiņu pansionātā bija veikta saskaņā ar valsts tiesību aktiem, un tāpēc nevēlējās veikt pasākumus, lai mainītu viņas tēva adoptētāja gribu, kurš pildīja viņas likumīgā aizbildņa pienākumus. Kad par viņas aizbildni kļuva Kedaiņu pansionāts, bija skaidrs, ka šī iestāde noteikti ir ieinteresēta ignorēt viņas sūdzības un paturēt viņu iestādē. Tāpēc pieteikuma iesniedzēja apgalvoja, ka ir pārkāptas viņas tiesības, kas noteiktas Konvencijas 5. panta 4. punktā.

161. Valdība apgalvoja, ka pieteikuma iesniedzējai bija pieejami efektīvi tiesiskās aizsardzības līdzekļi, lai apstrīdētu hospitalizēšanu Kedaiņu pansionātā. Tātad viņa varēja iesniegt pieteikumu par izrakstīšanu no pansionāta vai arī sūdzēties par veselības aprūpes darbinieku rīcību ar savu aizbildņu, kas viņu pārstāvēja attiecībās ar trešajām pusēm, tostarp tiesām, starpniecību. Turklāt pieteikuma iesniedzēja varēja lūgt sociālos dienestus vai prokuroru ierosināt viņas situācijas pārbaudi. Attiecībā uz Valdību pieteikuma iesniedzējas sūdzība bija nepamatota.

B. Tiesas vērtējums

1. Pieņemamība

162. Tiesa norāda, ka šī sūdzība nav acīmredzami nepamatota Konvencijas 35. panta 3. punkta nozīmē. Tiesa vēl piebilst, ka nav nekādu citu iemeslu, kuru dēļ šo sūdzību varētu nepieņemt. Tāpēc tā jāpasludina par pieņemamu.

2. Pamatotība

163. Tiesas judikatūra attiecībā uz 5. panta 4. punktu paredz šādus principus attiecībā uz garīgi slimām personām:

---

a) garīgi slimai personai, kas piespiedu kārtā uz nenoteiktu vai ilgu laiku atrodas psihiatriskajā ārstniecības iestādē, principā ir tiesības tik bieži, cik tā vēlas, bet, ievērojot pamatotus intervālus, ierosināt tiesā lietu par aizturēšanas likumības izskatīšanu Konvencijas nozīmē, ja vien nav noteikts, ka visos gadījumos šāda likumība ir periodiski jāizskata tiesā;

b) 5. panta 4. punktā paredzēts, ka jāizmanto tiesas process un attiecīgajai personai jānodrošina attiecīgajam brīvības atņemšanas veidam atbilstīgas garantijas; lai noteiktu, vai tiesvedība nodrošina pietiekamas garantijas, jāņem vērā īpašie apstākļi, kuros notiek tiesvedība;

c) 5. panta 4. minētajai tiesvedībai vienmēr nav jānodrošina tādas pašas garantijas kā tās, ko 6. panta 1. punkts paredz attiecībā uz tiesvedību civillietā vai krimināllietā. Tomēr ir būtiski, lai attiecīgajai personai būtu piekļuve tiesai un iespēja tikt uzklausītai vai nu personīgi, vai vajadzības gadījumā ar pārstāvja starpniecību. Noteikti var būt nepieciešamas īpašas procesuālās garantijas, lai aizsargātu to personu intereses, kas savas garīgās veselības stāvokļa dēļ nespēj rīkoties pilnīgi patstāvīgi (skat. *mutatis mutandis* 1992. gada 12. maija spriedumu lietā “Megyeri [*Megyeri*] pret Vāciju”, 22. punktu, A sēriju, Nr. 237-A, kā arī minēto spriedumu Staņeva lietā, 171. punktu).

164. Tas attiecas uz lietām, kurās sākotnēji aizturēšanu ir atļāvusi tiesu iestāde (skat. 1981. gada 5. novembra spriedumu lietā “X pret Apvienoto Karalisti”, 52. punktu, A sēriju, Nr. 46), un jo īpaši uz šīs lietas apstākļiem, kurā pieteikuma iesniedzējas nodošanu Kedaiņu pansionāta aprūpē ierosināja privātpersona, proti, pieteikuma iesniedzējas aizbildnis, un par to lēma pašvaldības un sociālās aprūpes iestādes, tiesai šajā procesā nepiedaloties.

165. Tiesa piekrīt, ka katrā valstī veids, kādā tiek nodrošināta pārskatīšana tiesā, var būt atšķirīgs, un tas var būt atkarīgs no attiecīgā brīvības atņemšanas veida. Tiesas uzdevums nav noskaidrot, kura sistēma lietas pārskatīšanai tiesā būtu pati piemērotākā šajā jomā. Tomēr šajā gadījumā tiesas nevienā brīdī un nekādā veidā nepiedalījās lemsanā par pieteikuma iesniedzējas ievietošanu Kedaiņu pansionātā. Šķiet, ka situācijās, kas līdzīgas pieteikuma iesniedzējas situācijai, Lietuvas tiesību aktos nav paredzēts automātiski pārskatīt tiesā to, vai persona ir likumīgi uzņemta un tiek turēta tādā iestādē kā Kedaiņu pansionāts. Turklāt kontroli nevar ierosināt attiecīgā persona, ja šī persona ir rīcībnespējīga. Kopumā pieteikuma iesniedzējai nebija iespējams patstāvīgi izmantot nekādus tiesiskās aizsardzības līdzekļus, lai apstrīdētu savu piespiedu hospitalizāciju.

166. Valdība apgalvoja, ka pieteikuma iesniedzēja varēja ierosināt tiesvedību ar sava aizbildņa starpniecību. Tomēr šis tiesiskās aizsardzības līdzeklis viņai nebija pieejams tiešā veidā — pieteikuma iesniedzēja bija pilnīgi atkarīga no sava likumīgā aizbildņa, sava tēva adoptētāja, kas bija lūdzis viņu ievietot Kedaiņu pansionātā. Tiesa norāda arī, ka pieteikuma iesniedzējas pašreizējais likumīgais aizbildnis ir Kedaiņu pansionāts — tā pati sociālās aprūpes iestāde, kas atbild par viņas ārstēšanu, un arī tā pati iestāde, par kuru pieteikuma iesniedzēja vairākkārt ir sūdzējusies, tostarp tiesvedībā. Šādā situācijā Tiesa uzskata, ka, ja rīcībnespējīgai personai, kas spēj paust savu viedokli, ir atņemta brīvība pēc aizbildņa lūguma, tad šai personai jānodrošina gan iespēja savu aizturēšanu apstrīdēt tiesā, gan atsevišķa juridiskā pārstāvība. Visbeidzot attiecībā uz izredzēm, ka prokuratūra varētu veikt izmeklēšanu, Tiesa piekrīt pieteikuma iesniedzējas apsvērumam, ka prokuratūras izmeklēšanu nevar uzskatīt par Konvencijas 5. panta 4. punktam atbilstīgu lietas pārskatīšanu tiesā (skat. minēto spriedumu Štukaturova lietā, 124. punktu).

---

167. Ņemot vērā minētos faktus, Tiesa noraida Vadības sākotnējo iebildi par prasības pieteikuma ļaunprātīgu iesniegšanu un nolemj, ka ir noticis Konvencijas 5. panta 4. punkta pārkāpums.

V. KONVENCIJAS 3. UN 8. PANTA IESPĒJAMĀIS PĀRKĀPUMS

168. Atsaucoties uz Konvencijas 3. un 8. pantu, pieteikuma iesniedzēja sūdzējās par to, ka 2005. gada 25. janvārī viņu fiziski ierobežoja, piesienot pie gultas stingrās uzraudzības palātā, kā arī par vispārējo ārstēšanas līmeni Kedaiņu pansionātā. Viņa apgalvoja arī, ka viņai ir dota nekvalitatīva pārtika.

Tiesa uzskata, ka šīs lietas apstākļos šīs sūdzības jāizskata atbilstīgi Konvencijas 3. pantam, kura attiecīgajās daļās paredzēts:

“Nevienu nedrīkst spīdzināt vai cietsirdīgi vai pazemojoši ar viņu apieties vai sodīt.”

A. Pušu argumenti

169. Pieteikuma iesniedzēja apgalvoja, ka Kedaiņu pansionātā viņu piespieda lietot zāles, nepietiekami informējot par to lietošanu vai vispār nesniedzot šādu informāciju. Dažreiz viņa atteikusies lietot zāles, bet kopumā pakļāvusies pansionāta vadībai, jo darbinieki viņu pastāvīgi ietekmējuši. 2005. gada 25. janvāra starpgadījumā šī ietekme izpaudās maksimāli, tomēr parasti spaidi ir mazāk dramatiski un pastāvīgi.

170. Pieteikuma iesniedzēja sūdzējās arī par to, ka Kedaiņu pansionātā viņai doti produkti, kuriem bija beidzies derīguma termiņš.

171. Valdība apgalvoja, ka attiecībā uz pieteikuma iesniedzēja izmantotie pasākumi bija ārstnieciski un nepieciešami. Attiecībā uz 2005. gada 25. janvāra notikumiem Valdība apgalvoja, ka sociālie darbinieki paši izlēmuši sasiet pieteikuma iesniedzēju, jo baidījies par viņas dzīvību. Lai gan nav skaidrs, tieši cik ilgi pieteikuma iesniedzēja bija sasieta, tas varēja būt no piecpadsmit minūtēm līdz pusstundai un ne ilgāk kā nepieciešams. Starpgadījuma laikā pieteikuma iesniedzējai ar varu injicēja 10 mg haloperidola, kura vidējā ārstnieciskā deva ir 12 mg. Haloperidols ir plaši lietots antipsihotisks līdzeklis, ko cilvēkiem, kas slimo ar šizofrēniju izraksta, lai mazinātu psihozes sindromus. Saskaņā ar vispārpieņemtiem psihiatrijas principiem attiecīgā ārstēšanas metode šāda veselības stāvokļa gadījumā ir pilnīgi pamatota. Valdība vērsa Tiesas uzmanību arī uz prokurora 2006. gada 31. jūlija lēmumu izbeigt pirmstiesas izmeklēšanu saistībā ar pieteikuma iesniedzējas piespiedu ierobežošanu. Valdība arī norādīja, ka Kedaiņu pansionātā ar pieteikuma iesniedzēju citi līdzīgi starpgadījumi nav notikuši. Nobeigumā Valdība piebilda, ka, pat ja pieteikuma iesniedzējas ārstēšanai 2005. gada 25. janvārī bija nepatīkamas sekas, tās nebija tik smagas, kā ir noteikts Konvencijas 3. pantā.

172. Attiecībā uz pieteikuma iesniedzējas sūdzību par to, ka viņai ir dota nekvalitatīva pārtika, Valdība apgalvoja, ka, lai gan iestādes Kedaiņu pansionātā atrada gaļu, kurai bija beidzies derīguma termiņš, tā bija saldēta un nebija izmantota pārtikā. Nākamajā ziņojumā, kas tika sagatavots 2006. gada 20. februārī, nebija minēts, ka pieteikuma iesniedzēja būtu sūdzējusies, ka viņa saindējusies ar pārtiku un viņai nav sniegta medicīniskā palīdzība. Valdība uzskatīja, ka pieteikuma iesniedzējas apsūdzības par aprūpes iestādi nav apstiprinātas un tāpēc ir pilnīgi nepamatotas.

B. Tiesas vērtējums

173. Atsaucoties uz savu judikatūru, Tiesa atkārtoti norāda, ka, ņemot vērā mazvērtības un bezspēcības sajūtu, kāda parasti ir pacientiem, kas piespiedu kārtā uzņemti psihiatriskajās slimnīcās, īpaši modri ir jāpārbauda, vai tiek ievērotas Konvencijas prasības. Lai gan medicīnas iestādēm, pamatojoties uz atzītiem medicīnas zinātnes noteikumiem, ir jālemj par izmantojamajām ārstēšanas metodēm, vajadzības gadījumā izmantojot spēku, lai saglabātu to pacientu fizisko un garīgo veselību, kuri paši nespēj pieņemt lēmumus un par kuriem tās tādēļ ir atbildīgas, tomēr šos pacientus aizsargā 3. pants, kur nav paredzētas atkāpes.

Šādos gadījumos uzskata, ka izšķirošie ir iedibinātie medicīnas principi — parasti ārstēšanai nepieciešamais pasākums nedrīkst būt necilvēcīgs vai pazemojošs. Tomēr Tiesai pašai ir jāpārlicinās, ka pasākuma nepieciešamību ārstēšanai patiešām iespējams pārliecinoši pierādīt (skat. 1992. gada 24. septembra spriedumu lietā “Hercegfalvijs [*Herczegfalvy*] pret Austriju”, 82. punktu, A sēriju, Nr. 244).

174. Šajā gadījumā šķiet, ka vislielākās bažas rada jau minētā pieteikuma iesniedzējas ierobežošana 2005. gada 25. janvārī. Tomēr Tiesas rīcībā nav pietiekamu pierādījumu, lai atspēkotu Valdības apgalvojumu, ka saskaņā ar attiecīgajā laikā vispārpieņemtajiem psihiatrijas principiem attiecīgā ārstēšanas metode bija nepieciešama, ņemot vērā pieteikuma iesniedzējas veselības stāvokli. Turklāt pieteikuma iesniedzējas apgalvojumus par ierobežojošo pasākumu izmantošanas nelikumību prokurori noraidīja, un Tiesa neuzskata, ka ir pamatots iemesls apstrīdēt viņu atzinumus (skat. 54.–58. punktu iepriekš). Tiesa norāda arī uz Valdības apliecinājumu, ka Kedaiņu pansionātā nav notikuši citi līdzīgi starpgadījumi, kuros pret pieteikuma iesniedzēju būtu izmantoti fiziski ierobežojoši pasākumi un viņai dotas papildu zāļu devas.

175. Attiecībā uz pieteikuma iesniedzējas apgalvojumiem par iespējami nekvalitatīvu pārtiku un saindēšanos ar pārtiku Tiesa ar bažām norāda, ka Kedaiņu pansionātā tika atrasta gaļa, kurai bija beidzies derīguma termiņš (skat. iepriekš 63. punktu). Tomēr šis fakts nav pietiekams, lai pamatotu pieteikuma iesniedzējas apsūdzības par tik necilvēcīgu un pazemojošu apiešanos Kedaiņu pansionātā, ka šis jautājums būtu jāskata saskaņā ar Konvencijas 3. pantu.

176. Tāpēc Tiesa atzīst, ka saskaņā ar Konvencijas 35. panta 3. un 4. punktu minētā sūdzība jānoraida kā acīmredzami nepamatota.

VI. KONVENCIJAS 8. PANTA IESPĒJAMĀS PĀRKĀPUMS

A. Sarakstes cenzūra

177. Pieteikuma iesniedzēja apgalvoja, ka Kedaiņu pansionāts cenzējis viņas saraksti, pārkāpjot Konvencijas 8. panta noteikumus, kur attiecīgi paredzēts šādi:

“1. Ikvienam ir tiesības uz savas privātās un ģimenes dzīves, dzīvokļa un sarakstes neaizskaramību.

2. Sabiedriskās institūcijas nedrīkst traucēt nevienam baudīt šīs tiesības, izņemot gadījumus, kas ir paredzēti likumā un ir nepieciešami demokrātiskā sabiedrībā, [...] lai nepieļautu nekārtības vai noziegumus, lai aizsargātu veselību vai tikumību, vai lai aizstāvētu citu tiesības un brīvības.”

---

1. Pušu argumenti

178. Pieteikuma iesniedzēja apgalvoja, ka Kedaiņu pensionāts cenzējis viņas saraksti, tostarp saraksti ar Tiesu, un viņas telefonsarunas, ko pierāda starpgadījums 2005. gada 18. janvārī. Viņa apgalvoja arī, ka viņai ir liegta piekļuve grāmatām un laikrakstiem.

179. Valdība apstrīdēja pieteikuma iesniedzējas argumentus un apgalvoja, ka Kedaiņu pensionāta iemītniekiem tiek garantētas tiesības saņemt periodiskos izdevumus un personīgi adresētas vēstules. Nav tādu prasību, saskaņā ar kurām iemītniekiem sava sarakste būtu jānosūta ar iestādes darbinieku starpniecību.

180. Attiecībā uz pieteikuma iesniedzējas situāciju Valdība uzsvēra, ka viņas saziņa (piemēram, telefonsarunas vai vēstules), tostarp ar Tiesu, nav nedz bloķēta, nedz cenzēta. Šādi apgalvojumi ir pilnīgi nepamatoti, un nav pierādījumu tam, ka būtu notikusi saziņas pārtveršana. Attiecībā uz vienīgo gadījumu ar M. Buržinskienes zvanu 2005. gada 18. janvārī, par kuru pieteikuma iesniedzēju neinformēja, Valdība norādīja, ka pieteikuma iesniedzējas veselības stāvokļa izteiktākas pasliktināšanās dēļ Kedaiņu pensionāta darbinieki, iespējams, nolēma kādu laiku netraucēt pieteikuma iesniedzēju. Tomēr kopš 2005. gada pieteikuma iesniedzējai ir piederējuši vairāki mobilie tālruņi, kurus viņa ir lietojusi pēc vajadzības un netraucēti. Turklāt pieteikuma iesniedzēja nav norādījusi adreses, uz kurām sūtītās vēstules, iespējams, ir pārtvertas, vai vismaz aptuvenos datumus, kad šīs vēstules nosūtītas. Visbeidzot Valdība apgalvoja, ka Kedaiņu pensionātā ir telpa, kurā ir laikraksti, žurnāli un grāmatas, kas bez ierobežojumiem ir pieejami visiem iemītniekiem, tostarp pieteikuma iesniedzējai.

Pamatojoties uz iepriekš izklāstītajiem apsvērumiem, Valdība apgalvoja, ka pieteikuma iesniedzējas sūdzība ir acīmredzami nepamatota.

2. Tiesas vērtējums

181. Tiesa atgādina savu judikatūru, kurā tā ir norādījusi, ka jēdzieni “privātā dzīve” un “sarakste” 8. panta 1. punkta nozīmē var attiekties uz telefona zvaniem gan no uzņēmuma telpām, gan no mājām (skat. 1997. gada 25. jūnija spriedumu lietā “Hālfords [*Halford*] pret Apvienoto Karalisti, 44. punktu, Spriedumu un nolēmumu krājums, 1997-III). Attiecībā uz pieteikuma iesniedzējas situāciju Tiesa norāda, ka 2005. gada 18. janvārī pieteikuma iesniedzējai patiešām neatļāva runāt ar M. Buržinskieni. Tomēr, ņemot vērā pieteikuma iesniedzējas diagnozi un Valdības sniegtos paskaidrojumus, Tiesa nav gatava lemt, ka šajā gadījumā 8. pantā paredzētās pieteikuma iesniedzējas tiesības tika ierobežotas vairāk, nekā tas bija noteikti nepieciešams. Tiesa piebilst arī, ka šī sūdzības daļa nav izvirzīta Konvencijas 35. panta 1. punktā noteiktajā termiņā.

182. Turklāt, izskatot pušu iesniegtos materiālus, Tiesa atzīst, ka arī pārējās pieteikuma iesniedzējas sūdzības šajā prasības pieteikuma daļā ir nepietiekami pamatotas, un tāpēc noraida tās kā acīmredzami nepamatotas saskaņā ar Konvencijas 35. panta 3. un 4. punktu.

B. Apmeklējumi

1. Pušu argumenti

183. Pieteikuma iesniedzēja apgalvoja arī, ka bijusi ierobežota viņas spēja veidot un uzturēt attiecības, jo bijušas ierobežotas viņas iespējas tikties ar apmeklētājiem un atbildēt uz telefona zvaniem. Pieteikuma iesniedzējai bijusi ļoti niecīga saskarsme ar sabiedrības locekļiem ārpus

---

pansionāta. Pansionātam nepiederošu personu apmeklējumi parasti tikuši ierobežoti, un ar lielāko daļu apmeklētāju viņa nedrīkstējusi tikties bez citu personu klātbūtnes. Ievērojot pieteikuma iesniedzējas aizbildņa lūgumu, Kedaiņu pensionāta direktors pēc pieteikuma iesniedzējas uzņemšanas bija ierobežojis viņas tikšanos ar pensionātam nepiederošām personām. Kedaiņu pensionātā reģistrēto apmeklētāju sarakstā redzams, ka laikposmā no 2004. gada 2. augusta līdz 2006. gada 25. decembrim ar dažiem izņēmumiem pieteikuma iesniedzēju bija apmeklējis tikai viņas tēvs adoptētājs. Pirms pieteikuma iesniedzēja ieguva pati savu mobilo telefonu, viņai vajadzēja izmantot iestādes nodrošinātās saziņas ierīces. Tajā laikā viņai varēja piezvanīt, tikai izmantojot Kedaiņu pensionāta komutatoru. Viņa atsaucās uz iepriekš citētajā Konvencijas 8. pantā noteiktajām tiesībām uz privāto un ģimenes dzīvi.

184. Valdība norādīja, ka pieteikuma iesniedzējai, tāpat kā pārējiem Kedaiņu pensionāta iemītniekiem, bija tiesības neierobežoti tikties ar radniekiem un tiesas ieceltajiem aizbildņiem. Pārējie apmeklētāji varēja tikties ar iemītniekiem, pirms tam saņemot pensionāta vadības atļauju, kas bija nepieciešams pasākums, lai aizsargātu iestādes iemītnieku intereses un drošību.

185. Valdība apgalvoja, ka pieteikuma iesniedzējas tēvs adoptētājs, kas bija viņas aizbildnis, bija lūdzis Kedaiņu pensionātu neļaut D. G. negatīvi ietekmēt pieteikuma iesniedzēju un ierobežot viņas apmeklējumus, lai novērstu pieteikuma iesniedzējas veselības stāvokļa destabilizāciju. Saskaņā ar šo lūgumu un mutisku konsultāciju ar pensionāta psihiatru tikai vienu reizi, 2004. gada 18. augustā, D. G. bija liegts apmeklēt pieteikuma iesniedzēju. Šajā saistībā Valdība atsaucās arī uz ārsta ziņojumu par D. G. negatīvo ietekmi uz pieteikuma iesniedzēju. Pamatojoties uz Kedaiņu pensionāta apmeklētāju reģistru, Valdība apliecināja, ka pretēji pieteikuma iesniedzējas apgalvojumam, viņa tikās ar saviem apmeklētājiem. Pretēji pieteikuma iesniedzējas apgalvojumiem viņu visbiežāk apciemoja nevis viņas radnieki, bet gan draugi.

186. Ņemot vērā minētos faktus, Valdība apgalvoja, ka pieteikuma iesniedzējas sūdzība ir acīmredzami nepamatota.

2. Tiesas vērtējums

187. Tiesa atkārtoti norāda, ka Konvencijas 8. panta nolūks ir aizsargāt personas pret valsts patvaļīgu iejaukšanos privātajā un ģimenes dzīvē, mājās un sarakstē. Tiesa neuzskata, ka ir iespējams vai vajadzīgs censties izsmeltoši definēt jēdzienu “privātā dzīve”. Tomēr būtu pārāk ierobežojoši uzskatīt, ka šis jēdziens apzīmē tikai to cilvēku tuvāko loku, ar kuriem persona izvēlas pavadīt kopā savas personīgās dzīves brīžus, un pilnībā izslēgt no šo cilvēku loka tam nepiederošas personas. Privātās dzīves cienīšana zināmā mērā nozīmē arī tiesības veidot attiecības ar citiem cilvēkiem (skat. 1992. gada 16. decembra spriedumu lietā “Nimics [Niemietz] pret Vāciju, 29. punktu, A sērija, Nr. 251-B).

188. Attiecībā uz pieteikuma iesniedzējas lietu Tiesa norāda, ka, izņemot vienu reizi, kad 2004. gada 18. augustā D. G. neļāva satikties ar pieteikuma iesniedzēju, pieteikuma iesniedzēja nav pamatojusi savus iebildumus attiecībā uz sociālo izolāciju un ierobežojumiem tikties ar cilvēkiem. Pat pieņemot, ka šie jautājumi ir izvirzīti laicīgi, Tiesa nevar nepieņemt Valdības apgalvojumam par to, ka vienīgā ierobežojuma mērķis bija pieteikuma iesniedzējas garīgās veselības aizsardzība un tāpēc tas bija saderīgs ar Konvencijas 8. panta prasībām.

189. Pieteikuma iesniedzēja sūdzējās, ka pēc uzņemšanas Kedaiņu pensionātā viņa tika nošķirta no sabiedrības un viņai bija liegta iespēja veidot sociālas attiecības. Lai gan Tiesa

---

atzīst, ka piespiedu uzturēšanās dēļ iestādē pieteikuma iesniedzējai patiešām tika noteikti zināmi ierobežojumi saskarsmē ar citiem cilvēkiem, Tiesa tomēr norāda, ka laikposmā no 2004. gada 2. augusta līdz 2006. gada 25. decembrim pieteikuma iesniedzēja bija tikusies ar vienu vai vairākiem apmeklētājiem četrdesmit divas reizes. Trīsdesmit astoņas reizes pieteikuma iesniedzēju bija apmeklējuši draugi, radnieki un D. G. (skat. iepriekš 31. punktu). Visbeidzot pieteikuma iesniedzēja pati bija atzinusi, ka kādu laiku viņai bija mobilais telefons, ko viņa izmantoja saziņai ar ārpusauli.

190. Ņemot vērā minētos faktus, Tiesa uzskata, ka šī pieteikuma iesniedzējas sūdzības daļa ir acīmredzami nepamatota 35. panta 3. punkta nozīmē un tāpēc ir nepieņemama saskaņā ar Konvencijas 35. panta 4. punktu.

VII. KONVENCIJAS 9. PANTA IESPĒJAMĀIS PĀRKĀPUMS

191. Pieteikuma iesniedzēja sūdzējās par to, ka laikā, kamēr viņa dzīvoja Kedaiņu pansionātā, pārkāpjot Konvencijas 9. panta noteikumus, viņai neāva praktizēt reliģiju.

192. Valdība apgalvoja, ka pieteikuma iesniedzējas sūdzība būtībā ir pilnīgi vispārīga. Pieteikuma iesniedzējas sūdzībā nav precīzi norādīts, kad viņai liedza vai viņu aizkavēja praktizēt reliģiju. Saskaņā ar Kedaiņu pansionāta iekšējiem noteikumiem tā iemītniekiem ir tiesības praktizēt savu izvēlēto reliģiju un apmeklēt dievkalpojuma vietu.

193. Tiesa ir izskatījusi minēto pieteikuma iesniedzējas sūdzību. Tomēr, ņemot vērā visus savā rīcībā esošos materiālus, tā atzīst šo sūdzību par pilnīgi nepamatotu un tāpēc noraida to kā acīmredzami nepamatotu saskaņā ar Konvencijas 35. panta 3. un 4. punktu.

VIII. KONVENCIJAS 13. PANTA IESPĒJAMĀIS PĀRKĀPUMS

194. Atsaucoties uz Konvencijas 13. pantu, pieteikuma iesniedzēja sūdzējās arī par to, ka viņai nav pieejami efektīvi valsts tiesiskās aizsardzības līdzekļi, lai pieprasītu kompensēt iespējamus pārkāpumus, par kuriem viņa sūdzējās Tiesai. Konvencijas 13. pantā ir noteikts:

“Ikvienam, kura tiesības un brīvības, kas noteiktas šajā Konvencijā, ir pārkāptas, ir tiesības uz efektīvu aizsardzību no valsts institūciju puses, neskatoties uz to, ka pārkāpumu ir izdarījušas personas, pildot publiskos dienesta pienākumus.”

A. Pušu argumenti

1. Pieteikuma iesniedzēja

195. Pieteikuma iesniedzēja sākumā apgalvoja, ka ir ļoti neaizsargāta persona. Viņa ir rīcībnespējīga, viņai ir bijušas garīgās veselības problēmas un viņa pret savu gribu uz nenoteiktu laiku ir uzņemta psihiatriskajā ārstniecības iestādē. Pieteikuma iesniedzējas aizbildnis, kuram ir tiesības pieņemt lēmumus par visiem viņas dzīves aspektiem, ir pati aprūpes iestāde. Pieteikuma iesniedzēja uzskata, ka viņas neaizsargātības dēļ saskaņā ar Konvencijas 13. pantu valstij ir jāveic papildu pasākumi, lai nodrošinātu iespēju viņas tiesību pārkāpumu gadījumā izmantot efektīvus aizsardzības līdzekļus.

196. Pieteikuma iesniedzēja norādīja, ka viņa nevar patstāvīgi ierosināt civilo tiesvedību. Viņai tikai vienreiz izdevās ierosināt tiesvedību, proti, Kauņas pilsētas rajona tiesā 2005. gadā saistībā ar aizbildņa maiņu. Tomēr arī tad pieteikuma iesniedzēja nevarēja pilnībā izmantot šo

---

aizsardzības līdzekli, jo Kauņas pilsētas rajona tiesa nolēma noraidīt viņas lūgumu pēc advokāta palīdzības, pamatojot savu atteikumu ar to, ka viņu pārstāv viņas likumīgais aizbildnis, kuram jau ir advokāts.

197. Pieteikuma iesniedzēja arī apgalvoja, ka viņa savas tiesības uz efektīvu valsts nodrošinātu aizsardzību nevarēja izmantot arī ar citu personu starpniecību. Attiecībā uz viņas aizbildni, kas saskaņā ar tiesību aktiem bija viņas likumīgais pārstāvis, šī aizsardzība bija pilnīgi diskrecionāra. Vēl svarīgāk ir tas, ka bija grūti saprast, kā šī aizsardzība varētu būt nodrošināta attiecībā uz sūdzībām, kurās viņa apstrīd paša aizbildņa pieņemtus lēmumus viņas vārdā, piemēram, lēmumu hospitalizēt pieteikuma iesniedzēju iestādē vai Kedaiņu pensionāta lēmumu ierobežot pieteikuma iesniedzējas tikšanos ar apmeklētājiem.

198. Pie tam pieteikuma iesniedzēja apgalvoja, ka viņa nav varējusi efektīvi rīkoties ne ar Sociālo pakalpojumu departamenta, nedz ar prokurora starpniecību. Attiecībā uz Sociālo pakalpojumu departamentu, kas lielā mērā ir atbildīgs par viņas aizbildņa iecelšanu un hospitalizāciju šajā pensionātā, viņa uzsvēra, ka tā pilnvaras ir pilnīgi diskrecionāras un objektivitāte — apšaubāma. Attiecībā uz prokuroru pieteikuma iesniedzēja uzskata, ka viņa lēmumi nav saistoši, un praksē ir pierādīts, ka prokurors viņas sūdzības pastāvīgi noraidīja, pakļaujoties viņas aizbildņa vai sociālo pakalpojumu iestāžu pieņemtajiem lēmumiem.

199. Visbeidzot pieteikuma iesniedzēja apgalvoja, ka, lai gan teorētiski lēmums atcelt viņas rīcībnespēju ir iespējams, tas būtu ārkārtējs. Vissvarīgāk ir tas, ka iesniegt prasību atjaunot rīcībnespēju var nevis pašas rīcībnespējīgās personas, bet gan viņu aizbildņi. Vairākiem cilvēkiem rīcībnespēja ir uz mūžu.

2. Valdība

200. Valdība apstrīdēja pieteikuma iesniedzējas argumentus. Lai gan Valdība atzina, ka pieteikuma iesniedzējai nav patstāvīga statusa valsts tiesvedībā, tā apgalvoja, ka viņa varējusi efektīvi rīkoties ar sava aizbildņa un likumīgā pārstāvja starpniecību. Valdība norādīja arī uz Kauņas pilsētas rajona tiesas 2007. gada 7. novembra lēmumu pieņemt izskatīšanai pieteikuma iesniedzējas prasības pieteikumu par aizbildņa maiņu. Valdība uzskatīja, ka var pieņemt, ka rajona tiesa šā pieprasījuma būtības — aizbildņa iecelšanas — dēļ pieteikuma iesniedzējas prasību atsākt tiesvedību izskatīja ļoti rūpīgi. Lai gan Tiesa bija noraidījusi pieteikuma iesniedzējas lūgumu pēc atsevišķa advokāta, šis noraidījums bija pamatots ar valsts tiesību aktiem, saskaņā ar kuriem rīcībnespējīgas personas pārstāvis ir tās aizbildnis. Turklāt pieteikuma iesniedzējas aizbildņa rīcību uzraudzīja sociālo pakalpojumu iestādes, tādējādi aizsargājot pieteikuma iesniedzēju.

201. Pēc tam Valdība apgalvoja, ka pieteikuma iesniedzējas tiesību un interešu aizsardzība ietilpst sabiedrības interesēs. Tādējādi pieteikuma iesniedzēja varēja iesniegt prasības pieteikumu prokuroram, kas savukārt būtu tiesīgs iesniegt civilprasību vai administratīvu sūdzību. Šajā saistībā Valdība atsauca uz 2004. gada 3. septembra un 2006. gada 31. jūlija lēmumiem, ar kuriem prokurori bija izbeiguši oficiālu izmeklēšanu saistībā ar sūdzībām par iespējamu pieteikuma iesniedzējas brīvības atņemšanu. Tomēr, tā kā prokurori šīs sūdzības uzskatīja par nepamatotām, viņiem nebija iemesla iesniegt prasības pieteikumus valsts tiesās nolūkā aizsargāt sabiedrības intereses.

202. Attiecībā uz pieteikuma iesniedzējai pieejamiem efektīviem tiesiskās aizsardzības līdzekļiem, kas nodrošinātu iespēju sūdzēties par iespējamiem Konvencijas 8. un 9. panta pārkāpumiem, Valdība apgalvoja, ka saskaņā ar Likumu par sociālajiem pakalpojumiem

---

pieteikuma iesniedzēja varēja sūdzēties sociālās aprūpes darbiniekiem un — ja viņi sūdzību būtu noraidījuši — tiesām. Dažādās pieteikuma iesniedzējas sūdzības attiecībā uz iespējami neatbilstīgiem sadzīves apstākļiem un slikto apiešanos Kedaiņu pansionātā izmeklēja vairākas pašvaldības amatpersonas un starpresoru ekspertu grupas, kas nekonstatēja pieteikuma iesniedzējas tiesību pārkāpumus. Turklāt nedz prokurors, nedz pieteikuma iesniedzējas aizbildnis nebija iesniedzis tiesā nevienu kaitējuma atlīdzināšanas prasību saistībā ar pieteikuma iesniedzējas tiesību iespējamiem pārkāpumiem.

Kopumā pieteikuma iesniedzējai gan teorētiski, gan praksē bija pieejama valsts aizsardzība, kas bija efektīva un varēja nodrošināt kompensāciju attiecībā uz pieteikuma iesniedzējas sūdzībām un pamatotas izredzes uz labvēlīgu iznākumu.

203. Visbeidzot Valdība apgalvoja, ka personas rīcībspējas atjaunošana pēc tam, kad ir uzlabojies šīs personas garīgās veselības stāvoklis, Lietuvā ir diezgan izplatīta prakse. Šādu lūgumu pēc savas ierosmes var iesniegt sociālās aprūpes iestāde, kas pilda aizbildņa pienākumus. Turklāt arī prokurors sabiedrības interesēs var iesniegt lūgumu anulēt lēmumu par rīcībnespējas atzīšanu. Tomēr pieteikuma iesniedzējas gadījumā nav mainījušies apstākļi, kuru dēļ bija jāatzīst viņas rīcībnespēja, jo nav uzlabojies viņas garīgās veselības stāvoklis, lai viņas aizbildnim — viņas tēvam adoptētājam vai Kedaiņu pansionātam — vai prokuroram būtu iemesls iesniegt tiesā prasību atjaunot viņas rīcībspēju.

B. Tiesas vērtējums

204. Tiesa uzskata, ka šī sūdzība ir saistīta ar sūdzībām, kas iesniegtas saskaņā ar Konvencijas 5. un 6. pantu, un tāpēc tā jāpasludina par pieņemamu.

205. Tiesa atgādina savu judikatūru, kurā tā ir norādījusi, ka 5. panta 4. punkts paredz *lex specialis* saistībā ar vispārīgākām 13. panta prasībām (skat. 1996. gada 15. novembra spriedumu lietā “Čahals [Chahal] pret Apvienoto Karalisti”, 126. punktu, Spriedumu un nolēmumu krājumi, 1996-V). Tā arī vēlreiz norāda, ka 13. panta prasības ir mazāk stingras nekā 6. panta prasības un šajā gadījumā attiecas uz vienu un to pašu (kā vienu no daudziem autoritatīviem avotiem skat. 1989. gada 19. decembra spriedumu lietā “Kamasinskis [Kamasinski] pret Austriju”, 110. punktu, A sērija, Nr. 168). Tiesa norāda arī, ka, izvērtējot, cik taisnīgas ir civilās tiesvedības attiecībā uz pieteikuma iesniedzējas aizbildnību un vai pieteikuma iesniedzējas piespiedu ievietošana Kedaiņu pansionātā bija likumīga, jau ir ņemts vērā fakts, ka pieteikuma iesniedzēja ir rīcībnespējīga un tāpēc nevar ierosināt tiesvedību valsts tiesās. Izvērtējot izklāstītās sūdzības, Tiesa ir ņēmusi vērā arī to, ka pieteikuma iesniedzējas gadījumā tika pierādīts, ka nebija iespējams izmantot citus Valdības ieteiktos tiesiskās aizsardzības līdzekļus — ne iespēju rīkoties ar aizbildņu starpniecību, nedz iesniegt sūdzības prokuroram vai sociālās aprūpes iestādēm. Tāpēc, ņemot vērā savus secinājumus saskaņā ar Konvencijas 5. panta 4. punktu un 6. pantu, Tiesa neuzskata, ka šie lietas aspekti būtu jāizskata atsevišķi, saistot tos ar 13. pantā noteikto prasību par efektīvu aizsardzību.

IX. CITI IESPĒJAMIE KONVENCIJAS PĀRKĀPUMI

206. Atsaucoties uz Konvencijas 2. pantu, pieteikuma iesniedzēja sūdzējās arī par to, ka pārmērīgas zāļu lietošanas dēļ ir apdraudēta viņas dzīvība. Atsaucoties uz Konvencijas 10. pantu, pieteikuma iesniedzēja apgalvoja, ka viens no iemesliem, kādēļ viņa piespiedu kārtā tika uzņemta psihiatriskajā slimnīcā, bija viņas pārdrošais poētiskās izpausmes veids. Visbeidzot, neatsaucoties ne uz vienu konkrētu Konvencijas vai tās protokola pantu,

---

pieteikuma iesniedzēja sūdzējās par to, ka valsts ieceltais aizbildnis ir pārkāpis viņas īpašumtiesības.

207. Izskatot pušu iesniegtos materiālus, Tiesa secina, ka pieteikuma iesniedzēja nav sniegusi pietiekamus pierādījumus saviem apgalvojumiem. Tā norāda, ka saskaņā ar Valdības veikto pieteikuma iesniedzēja saņēma laikrakstus un lasāmvielu un varēja tai piekļūt (skat. 180. punktu iepriekš). Tā norāda arī, ka prokurori noraidīja pieteikuma iesniedzējas sūdzības par viņas īpašumtiesību iespējamo pārkāpumu (skat. 52. punktu iepriekš). Tāpēc Tiesa atbilstīgi Konvencijas 35. panta 3. un 4. punktam noraida šo prasības pieteikuma daļu kā acīmredzami nepamatotu.

208. Atsaucoties uz Konvencijas 3. pantu, pieteikuma iesniedzēja sūdzējās par piespiedu hospitalizāciju un ārstēšanu Kauņas Psihiatriskajā slimnīcā no 2004. gada 30. jūnija līdz 2004. gada 2. augustam. Tomēr Tiesa norāda, ka pieteikuma iesniedzēja šo sūdzību iesniedza 2006. gada 28. martā. Attiecīgi šī sūdzības daļa nav iesniegta Konvencijas 35. panta 1. punktā paredzētajā sešu mēnešu laikā no galīgi īstenotā pasākuma vai lēmuma. Tāpēc tā jānoraida saskaņā ar 35. panta 4. punktu.

X. KONVENCIJAS 41. PANTA PIEMĒROŠANA

209. Konvencijas 41. pantā ir noteikts:

“Ja Tiesa konstatē, ka ir noticis Konvencijas vai tās protokolu pārkāpums, un ja attiecīgās Augstās Līgumslēdzējas puses iekšējās tiesību normas paredz tikai daļēju šī pārkāpuma seku novēršanu, Tiesa, ja nepieciešams, cietušajai pusei piedāvā taisnīgu kompensāciju.”

A. Kaitējums

210. Pieteikuma iesniedzēja pieprasīja 300 000 euro (EUR) kā nemantiskā kaitējuma kompensāciju.

211. Valdība apgalvoja, ka šī prasība ir pilnīgi nepamatota.

212. Tiesa norāda, ka šajā lietā tā ir konstatējusi gan 5. panta 4. punkta, gan 6. panta 1. punkta pārkāpumu. Attiecībā uz iepriekš jau apstiprināto nemantisko kaitējumu Tiesa atzīst, ka Konvencijas pārkāpumu dēļ pieteikuma iesniedzējai neapšaubāmi ir nodarīts būtisks kaitējums. Šajos apstākļos tā uzskata, ka pieteikuma iesniedzējai ir radītas ciešanas un vilšanās, ko nevar kompensēt, tikai konstatējot pārkāpumu. Veicot taisnīgu novērtējumu, Tiesa pieteikuma iesniedzējai piešķir nemantiskā kaitējuma kompensāciju EUR 8000 apmērā.

B. Tiesāšanās izdevumi

213. Pieteikuma iesniedzēja pieprasīja EUR 16 609,85, lai kompensētu izmaksas un izdevumus, kas viņai radušies saistībā ar tiesāšanos Tiesā, attiecīgi — EUR 62 ir maksa par sekretariāta pakalpojumiem, EUR 3500 ir maksa par pieteikuma iesniedzējas advokāta sniegtajiem juridiskiem pakalpojumiem, sagatavojot argumentus, un EUR 13 047,85 ir maksa par juridiskajām konsultācijām, ko sniedza centrs *Interrights*.

214. Valdība apgalvoja, ka šī summa ir pārmērīga.

---

215. Tiesa norāda, ka pieteikuma iesniedzējai Tiesas juridiskās palīdzības sistēmā tiesāšanās izdevumu segšanai tika piešķirta palīdzība, no kuras EUR 850 ir samaksāti pieteikuma iesniedzējas advokātam kā atlīdzība par pieteikuma iesniedzējas apsvērumu iesniegšanu un papildu izdevumu segšanai.

216. Saskaņā ar Tiesas praksi pieteikuma iesniedzējai ir tiesības saņemt kompensāciju par izmaksām un izdevumiem tikai tādā apmērā, kādā ir pierādīts, ka šīs izmaksas un izdevumi faktiski ir bijuši, atbilst vajadzībām un to summa ir pamatota. Veicot taisnīgu novērtējumu un ņemot vērā summas, ko Eiropas Padome jau ir izmaksājusi pieteikuma iesniedzējai kā palīdzību tiesāšanās izdevumu segšanai, Tiesa piešķir pieteikuma iesniedzējai kompensāciju EUR 5000 apmērā.

C. Standarta procentu likme

217. Tiesa uzskata, ka standarta procentu likme jāpamato ar Eiropas Centrālās bankas aizdevumu uz nakti procentu likmi, pieskaitot trīs procentpunktus.

ŠO IEMESLU DĒĻ, TIESA VIENPRĀTĪGI

1. *noraida* Valdības iebildi par pieteikuma iesniedzējas upura statusu;
2. *apvieno* valdības sākotnējo iebildi par ļaunprātīgu prasības pieteikumu ar prasības pieteikuma pamatotību un *noraida* šo iebildi;
3. *pasludina* par pieņemamām sūdzības saskaņā ar 5. panta 1. un 4. punktu (attiecībā uz piespiedu ievietošanu Kedaiņu pansionātā un pieteikuma iesniedzējas nespēju panākt, lai tiesa pārskata jautājumu par viņas pastāvīgo atrašanos šajā iestādē), 6. panta 1. punktu (attiecībā uz tiesvedību aizbildņa maiņas jautājumā) un 13. pantu (attiecībā uz efektīvas aizsardzības nenodrošināšanu), bet pārējo prasības pieteikuma daļu — par nepieņemamu;
4. *nospriež*, ka ir pārkāpts Konvencijas 5. panta 1. punkts attiecībā uz pieteikuma iesniedzējas piespiedu ievietošanas Kedaiņu pansionātā likumīgumu;
5. *nospriež*, ka ir pārkāpts Konvencijas 5. panta 4. punkts attiecībā uz pieteikuma iesniedzējas nespēju panākt atbrīvošanu no Kedaiņu pansionāta;
6. *nospriež*, ka ir pārkāpts Konvencijas 6. panta 1. punkts attiecībā uz tiesvedības aizbildnības jautājumā likumību;
7. *nospriež*, ka nav nepieciešams izskatīt pieteikuma iesniedzējas sūdzību saskaņā ar Konvencijas 13. pantu;
8. *nospriež*,
  - a) ka atbildētājai valstij trīs mēnešu laikā no dienas, kad spriedums atbilstīgi Konvencijas 44. panta 2. punktam ir kļuvis galīgs, ir jāizmaksā pieteikuma iesniedzējai šādas summas:
    - i) EUR 8000 (astoņi tūkstoši eiro) kā nemantiskā kaitējuma kompensācija,
    - ii) EUR 5000 (pieci tūkstoši eiro) kā izdevumu un izmaksu kompensācija,

---

iii) jebkuri nodokļi, kas maksājami no iepriekšminētajām summām;

b) no dienas, kad pagājuši minētie trīs mēneši, līdz maksājuma veikšanai šai summai pieskaitāmi procenti pēc vienkāršas likmes, kas vienāda ar Eiropas Centrālās bankas procentu likmi aizdevumiem uz nakti kavējuma periodā, pieskaitot trīs procentpunktus;

9. *noraida* pārējo pieteikuma iesniedzējas prasījuma daļu par taisnīgu atlīdzību.

Sagatavots angļu valodā un paziņots rakstveidā 2012. gada 14. februārī saskaņā ar Tiesas reglamenta 77. panta 2. un 3. punktu.

Stenlijs Neismits,
sekretārs

Fransuāza Tulkensa,
priekšsēdētāja